

BIM Atzeneta del Maestrat

Època XI N° 16 - octubre/desembre 2020

La AODL informa

A Atzeneta cal saber

Les nostres esportistes

La no fira

Gent d'ací

Ens conten des del Col.legi

Medi Ambient

Des de la UJI

Les associacions parlen

Des del Casal Popular

Des de la Cooperativa

El temps i la Meteo a Atzeneta

Agenda

HORARIS

AJUNTAMENT

De dilluns a divendres de 9 h a 14 h.

Dissabte de 9h a 13 h.

www.atzenetadelmaestrat.es

Facebook: Ajuntament d'Atzeneta del Maestrat

ESCOBRERIES

A partir de les 20 h.

RECOLLIDA D'OBJECTES VOLUMINOSOS

El quart dimecres de cada mes.

CEMENTERI

Tots els diumenges (hivern de 15 h a 17 h i estiu de 16 h a 18 h).

ALTRES SERVEIS A L'AJUNTAMENT

SERVEIS SOCIALS

Dilluns de 9 h a 13'30 h i dimecres amb cita previa (722739456) a la 2ª planta de l'ajuntament.

ARQUITECTA MUNICIPAL

Dimarts de 10 h a 14 h a l'ajuntament.

VETERINARI

Dimecres de 10 h a 11 h a l'ajuntament.

NOTARI

Dijous cada 15 dies a l'ajuntament.

TELÈFONS D'INTERÉS

AJUNTAMENT 964 37 00 18

CENTRE DE DIA 964 37 09 19

CENTRE DE SALUT 964 37 05 43

GUÀRDIES 698 614 472

FARMÀCIA 964 37 00 54

COL·LEGI PÚBLIC 964 73 82 50

BANKIA 964 37 00 53

BBVA 629 005 298

BANTIERRA 964 37 01 64

GUÀRDIA CIVIL 964 37 00 63
062

CASA ABADIA 964 37 03 36

EXTENSIÓ AGRÀRIA 964 39 96 90

AUTOS HICID 964 20 01 22

EMERGÈNCIES 112

INFORMACIÓ 012

HOSPITAL GENERAL 964 72 50 00

HOSPITAL PROVINCIAL 964 35 97 00

HORARI D'AUTOBUSOS

ATZENETA-L'ALCORA-CASTELLÓ

ATZENETA

Eixida 6'30 h

L'ALCORA

Arribada 7'30 h

Eixida 7'35 h

CASTELLÓ

Arribada 8'00 h

Eixida 18'00 h

ATZENETA

Arribada 19'30 h

VISTABELLA-ATZENETA-CASTELLÓ

VISTABELLA

Eixida 6'00 h

ATZENETA

Arribada 6'50 h

Eixida 7'00 h

CASTELLÓ

Arribada 8'30 h

Eixida 15'30 h

ATZENETA

Arribada 16'50 h

Eixida 17'00 h

VISTABELLA

Arribada 18'00 h

Edició: Ajuntament d'Atzeneta

Coordinació: www.teescribолоquequieras.com

Impressió: Paperam Impressions

Disseny: Juan Gil

La gent que fem aquest BIM volem que estiga obert al major nombre d'opinions. Tot aquell que vulga col.laborar, de qualsevol manera, ens ho pot fer arribar a l'ajuntament o a l'adreça electrònica bimatzeneta@gmail.com.

Col·laboracions, incloses les fotogràfiques, d'aquest número:

Associació d'ames de casa (Tere Vayá), Melchor Rovira, Carmen Rovira Monfort, Paco Esteller, Pilar Ferreres, Miguel Ángel Moliner, Arcadi Vidal, Rafa Gil Marín, Lucía Bellés, Neus Bartoll, Eliseu Bellés Martí, Eladi Roca, Leo Gil, Xavi Pallarés, Jaume Gil, Mónica Gual, Andrés Villalba, Arturo Monfort.

Bons vassalls, bons senyors

Una de les actituds que el poble demanda als seus dirigents, a més de la lògica honestat en l'acompliment del càrrec, és la transparència.

En situacions tan convulses socialment com l'actual, tan imprevisible fa menys d'un any que haguera sigut qualificada com a absurda com a argument d'una novel·la de ciència-ficció, el donar compte sense massa ambages de l'estat sanitari de la pandèmia es demostra com un afegiment de responsabilitat institucional, municipal en aquest cas.

Si la primera escomesa de la pandèmia es va saldar amb la porteria a zero, la segona andanada del maleït va provocar una notable granellada de casos a Atzeneta. Dos brots d'origen escolar, espaiats en el temps, van provocar l'alarma i l'alerta entre la comunitat escolar i les autoritats municipals.

El primer dels brots no va tindre una repercussió numèrica important, però va obligar a retardar l'obertura del curs escolar, per tots és sabut i ja informem en l'anterior número del BIM. Però el segon, ocorregut a primers de novembre, va adquirir traces notables pel que fa al nombre d'afectats.

La reacció municipal va ser immediata i a través del sistema de bàndols whatsapp va comunicar a la població primer l'existència del brot, després el nombre exacte de persones infectades, les mesures preses i les recomanacions de conducta per a detindre en la mesura que siga possible la transmissió del virus.

Fins a 21 els casos diagnosticats a través de PCR, més de 1500 casos per 100 000 habitants, una xifra que d'haver-se donat en qualsevol comunitat autònoma haguera significat la declaració de zona sanitària catastròfica. Per fortuna, el brot va afectar una franja d'edat sense excessiu risc i la majoria dels casos van resultar assintomàtics i els escassos que van presentar símptomes no van requerir d'hospitalització, fet que va mitigar la transcendència del numèric.

El col·legi tancat, els afectats confinats, Atzeneta quasi confinada per voluntat pròpia, per un sentit extrem de la responsabilitat veïnal que davant el factor de risc que suposa comptar amb una població envellida

a penes eixia de casa per a l'imprescindible.

Aqueix doble exercici de civisme, el veïnal i el municipal, van acabar per reduir a zero el nombre de casos actius i el municipi ha recobrat progressivament els seus moviments i els seus hàbits socials, sense que això haja suposat una relaxació dels usos i costums dels nous temps a l'espera que aqueixa vacuna que no haguera de ser motiu de recel la seua inoculació per la població retorne gradualment el tacte, les abraçades i les multituds, perquè l'ésser humà necessita del contacte, del ramat per a desenvolupar-se íntegrament.

El lúdic s'ha reduït a la mínima expressió. Avortada la Festa dels Kintos, la processó de Fira; la pròpia Fira, reduït a mínims, fins i tot en el domèstic, el Nadal, amb la Nit de Cap d'any, el Tortell, la cavalcada de Reis minimitzats o suspesos, la vida sembla també suspesa, entre parèntesi, a l'espera que el desencantador pronuncie que "ja se li val", o que "pot començar la mascletà" per a reiniciar-nos, per a retornar a la casella d'eixida a boca descoberta.

Mentre això succeeix, mentre s'acaben d'erosionar aqueixes resistències egoistes de la societat a injectar-se la vacuna, ens complaem davant aqueixa transparència informativa que ha destil·lat la corporació municipal d'Atzeneta que ha tendit la mà (prèviament desinfectada) a una població que ha sabut estar a l'altura.

A diferència d'un dels versos del Cantar del Mio Cid, "Déu, quin bon vassall si tinguera bon senyor", en la nostra localitat els bons vassalls no enyoren als bons senyors. Servisca el símil per a exemplificar la responsabilitat recíproca de veïns i autoritats municipals.

 L'AODL informa**L'Ajuntament d'Atzeneta demana subvencions
per a la COVID-19**

Aquest 2020 ha sigut un any molt diferent, degut a la pandèmia que estem vivint en l'actualitat, han sorgit una sèrie de noves subvencions per tal que les entitats locals puguen fer front a aquest virus COVID-19.

- LABORA Servei Valencià d'Ocupació i Formació ha convocat unes subvencions destinades a la contractació de persones de més de 30 anys d'edat desocupades com a conseqüència de la COVID19 en el Programa d'Iniciativa Social per Resolució de 07/08/2020 del director general del LABORA, publicada en el DOCV n° 8879 de 11/08/2020. Hem sol·licitat una ajuda de 28.000,00 € per a la contractació de tres persones desocupades inscrites com a demandants d'ocupació per a realitzar tasques de desinfecció al municipi durant sis mesos de duració. Ens han concedit el 100% de subvenció sol·licitada, per a fer front a les despeses de personal (salari brut més la seguret social de les persones contractades).
- La Diputació de Castelló també ha publicat subvencions destinades a sufragar les despeses per a fer front a situacions extraordinàries derivades de la COVID-19 d'acord a les bases publicades al B.O.P. número 79 de 02/07/2020. Hem demanat 18.898,01 € i ens han concedit 14.932,00 € per a les següents actuacions: compra de mascaretes, sabó líquid de mans, dispensador de paper, gel hidroalcohòlic, productes de desinfecció, bosses de brossa, repostatge per als vehicles de desinfecció, l'escola d'estiu 2020, contractació de personal per a realitzar tasques de desinfecció els mesos de juny, juliol i agost.
- La Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball han publicat ajudes directes per a les administracions locals en matèria de comerç i artesanía per la COVID-19 publicades al D.O.C.V. número 8931 de 21/10/2020, ens han concedit 4.236,13 € per a l'adquisició de productes de desinfecció, higiene i prevenció del contagi, contractació de personal per a desinfecció dels mesos setembre, octubre i novembre.

L'AODL*Pilar Ferreres Garcia*

A Atzeneta cal saber

Visita del director general d' infraestructures Educatives

El dia 4 de desembre, Atzeneta va rebre la visita de Víctor García, director general d' Infraestructures Educatives de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, per tal de revisar els tràmits per a la construcció del nostre institut-escola.

Passacarrers de la colla de dolçainers nanos de Vinaròs

A primers d'octubre els carrers d'Atzeneta van poder gaudir de la música de la dolçaina i el tabalet. Cal agrair a Juanjo Trilles la seua desinteressada col·laboració en l' organització de l'acte.

IV campanya nadalenca compra al poble

Un any més la iniciativa de l'Ajuntament d'Atzeneta del Maestrat **COMPRA AL POBLE**, ha sigut tot un èxit.

La campanya es promou per tal de recolzar el comerç local i sensibilitzar la població de la importància de comprar a les tendes del poble per mantenir-lo viu.

COMPRANT AL POBLE, GUANYEM TOTS/ES

Aquest Nadal
compra al poble

Comprant al poble, guanyem tots/es

Del 11 al 31 de desembre de 2020

Per cada compra superior a 10€, una participació per al sorteig de:

- 150€
- 100€
- 75€
- 75€
- 50€
- 50€

Les paperetes s'han de dipositar a les bústies dels comerços abans del 31 de desembre de 2020. El sorteig tindrà lloc el dia 2 de gener de 2021, a les 12:00 h., a l'Ajuntament. Els alics s'han de gastar en els comerços participants en la campanya.

COMERCIS PARTICIPANTS:
 GIRO - R.M. - BIZKA - MERCE - CONFECIONS - MOLES -
 SERRANERA-MERCERIA - APARICI - PEREYRA - PERSONAL - GITE - LA
 MEDANOLA - BIEN - AGUT - ASSOCIACIÓ MUSEU - RECREACIÓ I ESPORTS -
 CONTRE - DISTÈTICA - IRENA - PELLONCHA - TERRAQUERA - MERCE -
 PARRONCHA - I ESTÈTICA ROSA MAR - VES - BENTINA - FARMÀCIA FORTS -
 GARCIA - PANADERIA GARCIA - TINA - PANADERIA AGUT - COOPERATIVA
 AGROPECUÀRIA - SANI - BELLESGUARD - SIMONET - GONZÁLEZ - EMILIO - FLO -
 SUPERMERCAT ALDE MONICHER - SUPERMERCAT CHARTER - MEL CASA LLUC -
 ESCORRI - DISTRIBUCIÓ PEREJÍ - CONESA - AUTOMERCANCIA ADRIAMOL -
 TALLERS - CARRILLO - TORRENO - BARBARA - CONSTRUCCIONS VICENT
 ANIBART

IV CAMpanya DE SUPORT AL COMERÇ LOCAL AJUNTAMENT D'ATZENETA DEL MAESTRAT

Mascaretes "made in Atzeneta"

L'Ajuntament d'Atzeneta del Maestrat va adquirir una nova partida de mascaretes reutilitzables personalitzades.

La venda es fa a l'Oficina de Turisme a raó de 4€ la unitat.

El poble en boca de tots.

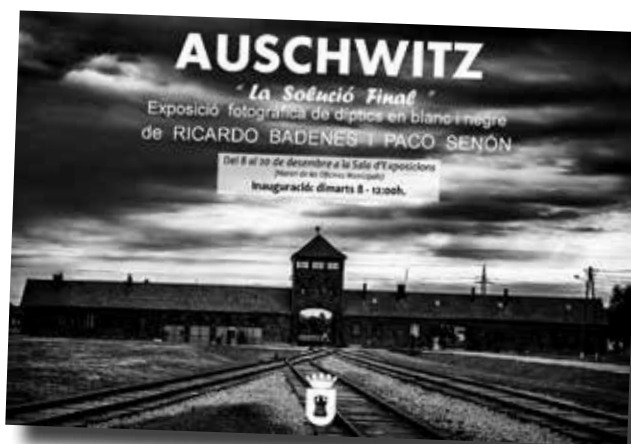
Exposició sobre Auschwitz

Enguany, amb motiu del 75é aniversari de l'alliberament d'aquest camp de concentració, en el qual van ser assassinades més d'un milió de persones es va organitzar una exposició de fotografies en blanc i negre, de Ricardo Badenes i Paco Senón,

per recordar aquest esdeveniment.

La inauguració va ser el dimarts dia 8 a les 12:00h en el saló d'exposicions de l'ajuntament.

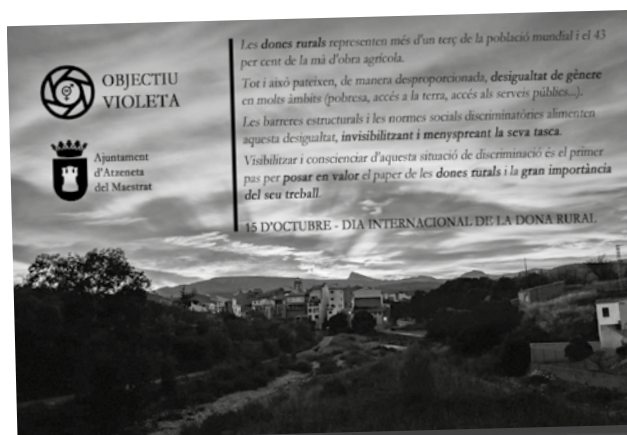
Tot i la situació, la cultura no s'atura a Atzeneta.

Dia internacional de la dona rural

El 15 d'octubre es commemorà el Dia Internacional de la Dona Rural.

En el desenvolupament com a poble, el paper de les dones a Atzeneta ha resultat vital, tot i que moltes vegades no ha estat reconegut. Per això, el dia va servir de recordatori a totes les dones atzenetines, treballadores i valentes, que han contribuït i segueixen contribuint, fermament, en ser el poble que és.

Tasques de desinfecció

A mitjans de novembre els bombers voluntaris del Parc Maestrat-Alcalatén, van procedir, en evitació de possibles focus del virus, a la desinfecció dels punts amb més moviment de personal així com també a l'escola.

Atze NETA

L'Ajuntament instal·la càmeres de vigilància davant el mal ús de les illes de reciclatge a causa dels residus de gran volum o deixalleries. Són moltes les vegades que aquests punts han aparegut banyeres, wc, matalassos.... entre d'altres. Aquestes actituds són susceptibles de sanció. Cal recordar que per a la recollida de residus de gran volum, sols s'ha de cridar a l'ajuntament. Gestionar bé els residus és responsabilitat de tots.

Millora de la façana de la piscina

La gent del taller d'ocupació del Labora va finalitzar a primers de novembre les obres de renovació de la façana de la piscina municipal. La millora és significativa i concedeix al bé públic una aparença de renovació.

Font De La Vila

L' Ajuntament d'Atzeneta junt amb els alumnes de "EFA La Malvesia" estan obrint la "Senda de la Font la Vila", que connectarà amb el capoll del Bovalar. S'accedeix per la pista de la Font del Roure. La font ja es pot visitar i presenta un aspecte excel·lent després de les últimes pluges.

Rutes

L'Ajuntament d'Atzeneta ha creat un perfil de wikiloc amb algunes de les rutes més importants del nostre entorn. Podem trobar rutes de diferents modalitats a peu, bici, trail...

D'aquesta manera els visitants que vénen a veure'ns poden elegir la ruta i seguir-la en el seu mòbil o Gps.

Totes les rutes tenen una breu descripció, dificultat, km, desnivell i també estan assenyalats els punts d'interès.

S'aniran afegint més rutes a mesura que es concreten.

Es pot trobar a <https://es.wikiloc.com/wikiloc/user.do?id=7657176>

Escola de nadal

Com cada any, l'escola de Nadal es va dur a terme per a donar unes hores d'esbarjo a la població escolaritzada.

A les escoles velles, amb un preu quasi simbòlic i amb les mesures de seguretat pròpies de la pandèmia.

Gent gran, gent saludable

Al més d'octubre va començar l'activitat física adaptada a la tercera edat a través del projecte GENT ACTIVA I SALUDABLE. La iniciativa està sub-

vencionada per la Diputació de Castelló. La pandèmia ha limitat la vida, però no se l'ha emportada del tot.

Torrador a l'àrea recreativa

El personal del taller d'ocupació del Labora va finalitzar el torrador de la zona recreativa del Gorg-La Mora. Un torrador que ha quedat d'allò més

pràctic a la vegada que estètic.

Caceres de porc senglar

El Club de Caçadors d'Atzeneta ha vingut organitzant caceres de porc senglar a les zones del Bovallar, Pou de la Riba(Tormet), partida de les Foies, mas de Paleta, d' Isidro, Meanes, partida del Pou de la Riba, Mas de Lluch, Pou de la Riba.....

Des de l'ajuntament s'ha anat advertint de les successives activitats per tal d'assabentar al veïnat que poguera transcórrer per les zones.

Recollida solidària d'aliments

Un any més el poble d'Atzeneta del Maestrat ha mostrat la seua solidaritat amb els més necessitats, col.laborant de manera massiva en la campanya de recollida d'aliments.

La resposta davant d'iniciatives com aquesta denota l'esperit de poble.

Restauració

L'Ajuntament junt amb l'alumnat del taller d'ocupació, han restaurat i ampliat l'abeurador de Sant Gregori, per a donar servei a les raberes que passen per la zona.

Pèrdua

Cal lamentar la mort de Toni Reyes, infermer del Centre de Salut d'Atzeneta durant molts anys, ben volgut per tots a més de per la seua professionalitat, per el seu bon tracte. Sempre amb el somriure amanit i una bona paraula per al pacient. Condols de tot el poble, Toni.

Des de l'Oficina de Turisme

Lucía Bellés

25 DE NOVEMBRE

Dia internacional per a l'eliminació de la violència contra les dones

Bretxa salarial, estereotips, violència física, feminització de la pobresa, sostre de vidre, violència sexual, llenguatge no inclusiu, invisibilització, violència psicològica, divisió sexual del treball, rols de gènere, violència institucional...

Tot un munt de conceptes que ens descriuen manifestacions de la violència contra les dones en els nostres dies que, en gran part, tenim tant normalitzades que quasi ens passen desapercebudes. Per això, per a la commemoració del 25N d'aquest any des de l'Objectiu Violeta hem volgut avocar a la reflexió sobre aquest fet, ja que la violència contra les dones és molt més que la violència física i sexual, normalment identificada com a tal.

Per això, ser conscients d'aquest fet és el primer pas, cal que siguem capaces d'identificar les situacions que, directa o indirectament, comporten violència de gènere per contribuir al canvi i anar conformant, entre tots i totes, una societat realment justa i igualitària per a tots i totes.

Per fer front a la violència de gènere.

OBRI ELS ULLS!

ARTzeneta

Andres Villalba

Per començar aquest article comentarem com va sorgir la idea de fer una ruta artística urbana a Atzeneta, una casualitat que després a resultat tot un èxit.

ARTzeneta va agafar forma al mes de març, just quan la Generalitat llançà una subvenció cultural i artística per a fomentar aquestes. En aquell aleshores, estàvem immersos per complet en la pandèmia, una vegada analitzada la situació que estàvem vivint, vam creure que havíem de pensar alguna cosa/forma per evitar grans aglomeracions de gent, per tant, quedaven fora els concerts, monòlegs i altres actes culturals que portaven molta gent. Aleshores vam recuperar una antiga idea que tenia l'Ajuntament d'Atzeneta de fer murals urbans i ens vam ficar mans a l'obra. Contactem amb un reconegut artista castellonenc que es diu David Ruiz el qual ha pintat en el projecte de l'Ajuntament de Castelló "Pintaescola" i la mà de pilota valenciana el trinquet del Sindical.

Una vegada tot açò, ens concedeixen la subvenció i es posen en marxa els 3 murals professionals:

1- La fam de la Guerra, on l'artista plasma la seua visió dels bombardejos ocorreguts en el nostre poble i la fam que prova aquestes situacions bèl·liques, plasmant un fusil de l'època dins d'un bocata i al fons el mapa d'Atzeneta amb diferents punts bombardejats.

2- Benvinguda al poble: Un cartell en el nom d'Atzeneta inspirat en les postals americanes que enviava la gent quan feia un viatge donant records o salutacions des de les ciutats visitades. En aquesta podem observar dins de les lletres les coses més representatives del municipi:

- A: Fogasses de pa tradicionals.
- T: Flor de l'ametller, típic en el nostre paisatge.
- Z: Peiró de Loreto
- E: Escut del poble.
- N: Oliva i setrill d'oli.
- E: Pic Penyagolosa.
- T: Una balena amb una albarda damunt.
- A: Torrons.

3- Per últim un mural cooperatiu amb un altre artista, on volien expressar els mals moments i de les adversitats que tenim en la vida, i que a pesar de tot això, després el pas del temps la vida segueix creixent i donant color a les coses.

Una vegada vists els murals professionals, des de l'ajuntament vam pensar a donar importància als que ja estaven fets, per les diferents associacions del poble, que trobem en diferents carrers del municipi i així crear una ruta urbana (ARTzeneta) que dóna a conèixer el nostre poble d'una manera diferent.

Vist l'èxit final i l'atracció de públic de fora que ha vingut a veure els murals, ens reflexiona poder fer una segona edició...

Al lèstec agraeixo tres dons:
 haver nascut dona,
 de classe baixa
 i noció oprimida.
 I el turbolatenç de ser
**TRES VOLTES
 REBEL**

MOLÍ DE L'OLI TEMPORADA 2020/21

Arturo Monfort

Quan ja està pràcticament acabada la campanya 2020/21 de l'oliva, encara que queda un dia per entrar-ne, us podem adelantar les dades quasi definitives:

- Kgs molturats: 789.973
- Litres obtinguts: 120.931
- Pesades fetes: 1.666
- Mitjana de kg per pesada: 474
- Dia de major entrada d'olives: 51.246 kg, el 17/11/2020
- Rendiment mitjà: 15,30%
- Litres envasats i repartits fins avui: 50.930

La campanya ha estat molt bona en kilos i en qualitat, dos coses que normalment van aparellades, sent posiblement la segona millor en kgs d'aquest molí.

En quant al rendiment, que va començar prou alt, ha quedat al final prou baix en la mitjana, degut a les quantioses pluges del mes de novembre, que van fer que l'oliva arribare plena d'aigua al molí.

Un problema que ha marcat la campanya ha sigut l'orujo, amb greus problemes per a que se'l emportaren, el qual ha fet que algun dia, sobretot en dilluns el molí hagera d'estar tancat al no poder treballar amb la tolva plena d'orujo.

En termes generals, l'oliva ha entrat molt sana al molí (molt poc picada de mosca i practicamente tota en novembre on l'oliva es de major qualitat), el que ha fet que l'oli sigue de bona qualitat, amb frutat (aroma) al voltant de 5 en panel de cata i amb els atributs positius, amarg i picant superiors a 4

en panel de cata, a banda de una acidesa al voltant de 0.2, i sense defectes en panel de cata, lo que fa que tingem un oli verge extra qualificat com a: "frutado medio amargo". A continuació fem la fulla d'anàlisi:

Determinaciones realizadas	Resultados
VALORACIÓN ORGANOLÉPTICA ¹	VIRGEN EXTRA
MEDIANA DEL FRUTADO	4,9
MEDIANA DEL DEFECTO MAYORITARIO	0
* MEDIANA AMARGO	4
* MEDIANA PICANTE	4,6
ACIDEZ LIBRE EXPRESADA EN % DE ÁCIDO OLEICO ¹	0,23
ÍNDICE DE PERÓXIDOS (meqO2/Kg) ¹	6,4
ESPECTROFOTOMETRÍA EN EL ULTRAVIOLETA ¹	
K-270	0,12
K-232	1,47
* Delta K	<0,01
ÉSTERES ETÍLICOS DE ÁCIDOS GRASOS (mg/Kg) ¹	9
* CONTENIDO EN PESTICIDAS	
* ACETOCLORO (mg/kg)	<L.C.
* ALACHLOR (mg/kg)	<L.C.
* ALDRIN R (mg/kg)	<L.C.
* ALFA HCH (mg/kg)	<L.C.
* ATRACINA (mg/kg)	<L.C.
* AZACONAZOL (mg/kg)	<L.C.
* AZINPHOS ETHYL (mg/kg)	<L.C.
* AZINPHOS METHYL (mg/kg)	<L.C.

També voldríem tindre un record per a Mari Carmen Barberà, que després de molts anys treballant al molí, enguany ens ha deixat per qüestions laborals personals.

Res més, a esperar l'any que ve.

Bon Nadal i que el 2021 siga millor i almenys no ens lleve la salut.

Les nostres esportistes

Mónica Gual Escrig

Padel, com el tenis, però no

Amb Mónica trau el cap un altre esport a aquesta secció. Després del running, el pàdel és l'esport més practicat a Espanya. L'aixecament d'una pista per a desplegar aquest esport a Atzeneta va suposar el que molts que no estaven familiaritzats amb ell, es deixaren seduir per la seua addicció.

Mónica ha superat aqueix nivell aficionat i competeix. I competeix solvent. I no són poques les vegades que ha jugat en la pista municipal, però em consta que poques vegades troba nivells de la seua talla en ella, fins i tot masculins. I és que encara que sembla senzill, el pàdel amaga una complexitat a la qual només es pot accedir practicant.

Es presenta ella.

NOM: Mónica Gual Escrig.

EDAT: 22 anys.

ESPORT: Pàdel.

DISCIPLINA: Individual (parelles) i per equips.

EQUIP(S): Pádel Encubierto Onda.

ANY D'INICIACIÓ: Exactament no recorde l'any que vaig començar amb el pàdel. Va ser més o menys al mateix temps que van ficar la pista ací al poble. A nivell semiprofessional i a competir en torneigs a nivell provincial i amb l'equip vaig començar farà uns 3 anys. Però abans de començar a competir, ja feia uns anys que jugava al poble.

MOTIU DE LA INICIACIÓ: Des de ben menuda sempre m'havien agradat els esports, tan d'equip com individuals (futbol, bàsquet, tenis, bàdminton, pilota valenciana...). Després de l'escola ens quedàvem sempre a jugar al futbol i alguna vegada anava a jugar al tenis. Fins i tot, durant el cinqué any d'escola, vam participar en un torneig autonòmic de raspall i guanyàrem. Els caps de

setmana que pujava ací al poble, sempre anàvem a jugar al futbol. Però el pàdel fins fa pocs anys era un esport molt poc popular, i a més, hi havia poques pistes disponibles, sobretot en pobles a menor quantitat d'habitants. Però, com a mi sempre m'havia agradat l'esport, i ficaren la pista ací al poble, vaig provar i em va encantar. I des d'aquell moment no he parat de jugar.

FACILITATS FAMILIARS: Amb aquest aspecte he tingut molta sort ja que els meus pares sempre m'ho han ficat molt fàcil i sempre he tingut disponibilitat per a poder desplaçar-me als entrenaments i als llocs on es dispu-

taven els torneigs. A més, moltes vegades acudeixen també a veure'm en els torneigs en els que participe i això sempre és d'agrair perquè t'agrada mirar fora de la pista i veure que algú t'està animant. Un aspecte que també m'agradaria afegir és que mon pare, com és aficionat al pàdel (de fet sempre li han agradat els esports de raqueta i quan ell tenia la meua edat participava en torneigs de tennis que es feien a l'Alcora), moltes vegades anem a la pista del poble a entrenar, i aquest temps em serveix molt per a poder practicar i millorar els colps. I aquesta ajuda li l'agraisc moltíssim.

HORES D'ENTRENAMENT SEMANAL: Amb tota aquesta situació de la pandèmia, va haver uns mesos que no vam poder entrenar. I des d'aquell moment, he reduït prou els horaris d'entrenament i les partides que jugue semanalment degut al risc que existeix actualment. Però de forma regular, entrenava 2 dies a la setmana, una hora i mitja cada dia, amb el nostre entrenador de l'equip a Onda, on entrenem diferents tipus de colps i la tècnica i col·locació en la pista. A més, jugava 2 o 3 partides totes les setmanes de forma amistosa.

HÀBITS DE VIDA: L'esport tant d'alta com baixa intensitat s'ha convertit en un aspecte fonamental de la meua vida. A més de jugar a pàdel, també m'agrada anar tots els dies o quasi tots a caminar una estona. Però també realitze diferents exercicis corporals en casa diverses vegades a la setmana i tre-

balle també amb la bicicleta estàtica. I un altre aspecte que és tan o més important és l'alimentació. Cuide molt aquest l'aspecte, ja que per a optimitzar el rendiment físic, a més de l'entrenament, és fonamental una bona alimentació i enguany he millorat molt en aquesta qüestió, i tot en conjunt, m'ha permés millorar les meues condicions físiques. Tant l'esport diari com seguir una alimentació adequada, les recomane a tothom, ja que com tot el món sap, aporten tots dos beneficis en multitud d'aspectes.

TÍTOLS: Primer lloc 3ª categoria femenina en el II torneig provincial Federació de Pàdel de la Comunitat Valenciana (OKpadel Castelló). Primer lloc 3ª categoria I Open Fira d'Onda Entrepistes 2019.

ALTRES GUARDONS: Subcampiona categoria mixta en el torneig de pàdel Vall D'Alba 2019. Subcampiones 4ª categoria de la Lliga per Equips de la Comunitat Valenciana 2018.

VALORS QUE ET PROCURA L'ESPORT: Jo crec que el principal valor que et procura qualsevol esport és l'esforç, a més de la superació i dedicació que suposa. Al principi quan vaig començar a competir amb la meua companya Paula, (que és amb qui he jugat quasi tots els torneigs en els que he participat i que també forma part del mateix equip del qual sóc membre), vam perdre molts partits, perquè encara no teníem suficient nivell. Però, a mesura que va passar el temps, entrenant, i jugant més partides, vam aconseguir fins i tot algun títol i sobretot, millorar el nostre nivell. Però per aconseguir tot açò, com he dit abans, és necessari esforç, dedicació i constància. I a més del que ja he nomenat, també hi ha altres valors que m'aporta l'esport, que són fonamentals i crec que els hauria de tenir qualsevol persona: solidaritat, treball en equip, convivència i sobre tot, el respecte.

DARRERA COMPETICIÓ:

Actualment, estem participant en la Lliga per Equips de la Federació de Pàdel de la Comunitat Valenciana.

REPTES DE FUTUR:

En quant als meus reptes de futur, no tinc res pensat a llarg termini. Però espere que aquest any tot vaja millor, i poder recuperar el ritme competitiu i poder participar en més campionats i seguir entrenant i millorant el meu nivell i els meus colps. Però el que més vull és seguir jugant i disfrutant d'aquest esport.

FINS A QUAN?:

Fins a quan no ho sabria dir exactament. Supose que com es sol dir, fins que el meu físic m'ho permeta jaja. L'esport sempre l'he practicat d'una o una altra manera, i no crec que deixi mai de fer-ho.

QUE SUPOSE ATZENETA PER A TU?:

Sempre he viscut a L'Alcora, però, Atzeneta suposa per a mi l'altra meitat de la meua vida i una part fonamental sense la qual no haguera sigut el mateix. Com ma mare es d'ací del poble, des de sempre hem pujat els caps de setmana, les èpoques festives com el Nadal i les Pasqües, i gran part dels estius. Sempre m'ha agradat estar ací, per la tranquili-

tat que es respira, la natura que hi ha, per el meu grup d'amics (amb els quals guardo una amistat des de fan molts anys i que suposen una part molt important de la meua vida), per la família... Tinc moltíssims records que guardaré sempre amb mi i sempre tindrè una estima especial per Atzeneta.

ALGUNA COSA PERSONAL:

Més que una cosa personal, es podria dir més bé que és una cosa curiosa. A mi els esports de raqueta sempre se m'han donat bé. I un dia parlant amb els meus pares em varen contar que, quan jo tenia 1 o 2 anys més o menys, mentre miràvem el tenis en la televisió, (perquè en aquell temps el pàdel no es retransmetia per cap mitjà de comunicació i era poc conegut) es veu que jo em ficava davant, agafava una bola de paper i un tub d'aquests de cartró del paper de cuina, i el que feia era intentar pegar-li i intentava imitar el que feien en la televisió, però supose que poques voltes vaig acertar ajajaj. M'imagino que el fet de veure des de tan menuda esports per la televisió, va fer que adquirira aquesta afició per ells.

2020, L' ANY SENSE FIRA

Habría que bucear mucho en la historia para encontrar un año sin feria d'Atzeneta. Desconoce el redactor de esta noticia si durante la Guerra Civil pudo suspenderse, aunque dado que la guerra paso por la localidad a finales de la primavera de 1938, quizá la situación se hubiera pacificado localmente en diciembre.

Tampoco sabe este cronista si en 1918, incluso en 1919, con motivo de la conocida como Gran Gripe Española se celebró la edición de esos años igual de aciagos, o más, que este 2020.

Con seguridad alguno de los lectores de este BIM recordará, todavía, por razones de edad, si la guerra suspendió la Fira, pero ninguno de los vivos de la localidad había nacido en 1918. Solo María nació en 1919, pero su memoria de niña de un año, no le dará para apurar el recuerdo.

Demasiadas efemérides suspendidas como para celebrarlas por partida doble el próximo año. Los ritmos no van a volver súbitos una vez debilitada la penetración del virus, sucederá un lento acomodarse de los modos de antaño, de

cuando sonreíamos y los demás lo advertían, pero sucederá, importa el cuándo, pero nadie es capaz de pronosticarlo a pesar de la luz que ofrecen las vacunas.

De momento hay que celebrar que la vida sigue, que los supervivientes con ella, que los elefantes no han visto mermada su población, que la humanidad conserva las mismas directrices de conducta, aunque esto último no sea del todo positivo.

Els farolets deberían volver a arder al término de la procesión de 2021. En la anterior pandemia universal, los locos veinte sucedieron a la mayor mortandad epidémica de la historia. Confiamos esta vez en que la historia se repita.

Gent d'ací

Jaume Gil Saura RESTAURADOR AL CUADRADO

Juanma Velasco

En otras circunstancias, cuando la Tierra era redonda y no vírica, cuando la vida se producía en multitudes y no en individuos, Jaume y yo nos hubiéramos citado en un bar y hubiéramos intercambiado un par de horas de palabras con el reflejo ocre de otro par de cervezas de por medio, cuando menos las mías. Ahora, como la charla la sostuvimos a distancia, no puedo determinar si toma alguna cuando se aviene a abrir el cajón de su intimidad y exponerse a sus paisanos, o se dedica a la Coca cola o sucedáneos.

Conozco a Jaume desde que gateaba. Su cara, por afinidad con su padre, por compartir año de nacimiento con uno de mis hijos me resulta más familiar que la de la mayoría de sus coetáneos. Y también su cabeza, más propiamente su interior, porque cuando fue adquiriendo altura, criterio, personalidad e ideología, comprobé que convergíamos en numerosos apartados que dan a la libertad personal y a las libertades colectivas. Se asomó al planeta en 1998. Todavía con la peseta como unidad monetaria y con el XX, el siglo que registró el mayor número de tragedias de la historia, agonizando. Nació en Castelló, pero obviamente en su DNI figura Atzeneta del Maestrat como municipio de origen. Hubiera sido, con los años, capaz de asesinar al registrador que hubiese alterado la grafía de su pueblo como su lugar de nacimiento (como sucedía antaño, que los nacidos en el hospital se consignaban en los documentos filiatorios como de Castelló). Y es que Jaume Gil Saura, el fill de Leo i el net de l'auelo Leonardo, es de aquí, muy de aquí. No se puede ser ya mucho más d'Atzeneta de lo que él predica con la palabra y con los hechos.

Infancia del siglo XXI, sin un solo asomo de penuria, creciendo en un ambiente saludable en lo fa-

miliar, en lo social, en lo emocional, en lo lúdico y en lo paisajístico. Adolescencia con una primera migración a Vall d'Alba, al instituto, a contribuir a derribar esas fronteras de inquinas absurdas de pueblos vecinos que acabarían alumbrando, a iniciativa de un grupo de manifiestos implicados integrantes del Casal Popular, primero un nuevo Aplec que amalgamaba a Xodos, Benafigos, Vistabella del Maestrat y Atzeneta del Maestrat, y después, derivada de una iniciativa del Ajuntament d'Atzeneta, la Mancomunitat Penyalgosa-

Pobles del Nord, que aglutina a los mismos municipios del citado Aplec. Suponía el nuevo ente una racionalización de la comarcalización, incluso un embrión de comarca que aunque solo era emocional, con los años y la persistencia deberá rolar a administrativa para reparar los añicos de la comarcalización existente confeccionada desatendiendo a la historia.

Con todavía quince, como en Vall d'Alba no impartían en Bachiller Artístico, lo cursó en Castelló. A su conclusión, mordido por el alacrán de la recuperación patrimonial del legado artístico-arqueológico de Atzeneta desde la ortodoxia que da el conocimiento, decidió revestir de academismo las expediciones por el término municipal en busca de vestigios de otras épocas que refiere comenzó cuando la primera pubertad, formando dúo con su inseparable Toni "Marchino", para prospectar lo que pudiera haber pasado desapercibido a los ojos de unos antepasados que no concedían valor a determinados objetos/material lítico que ellos dos no solo encontraron, sino que pusieron a disposición de las autoridades municipales, con lo que el concepto de expoliadores quedaba en las antípodas de lo que era su labor. Aprendieron, motu proprio, a ser cuidadosos con los hallazgos y cada uno de ellos lo revistieron de municipalidad.

Fueron ellos quienes advirtieron que en la Cova dels Aragonesos había algo más que una mera cueva; ellos también han hallado monedas de la época ibera y otros objetos que dan testimonio

de que Atzeneta estuvo poblada desde milenios atrás. De la mano de un conocimiento íntimo del territorio por Toni habida cuenta su condición de pastor, han recorrido numerosos parajes y partidas que pudieras presentar indicios de antiguos asentamientos. Y adopta un tono melodía de cuarto milenio cuando desvela un hallazgo del que no puede darme precisión, pero que cuando sea estudiado por quien debe, dará que hablar. Adopto un fingido desinterés curioso, pero no logro sonsacarle nada más, ni siquiera para mi archivo, ni

aunque le perjure que no publicaré nada. Sonreímos. Habrá que estar atentos...

Cursó en Valencia el Grado de Conservación y Restauración de Bienes Culturales, en la Politécnica. Cuatro años de travesía académica que acaba de rematar, precisamente ayer, con un Trabajo Final de Grado (TFG) sobre una propuesta de actuación sobre un fragmento de la cruz de término que coronaba el antiguo peiró del camí vell de Castelló. Advierto, por la minuciosidad de su explicación, que lo vive, que lo siente, que le gustaría traspasar la mera teoría de su análisis y restaurarlo en físico porque se conjugan a la vez su especialización y su pueblo. Algún día...

Evocamos la sinrazón inconcebible del presente, manoseada hasta el hartazgo por unos y por otros, hemos desactivado la prisa y curioso sobre cuándo se hizo mayor, cuándo se le activó la luz solidaria del compromiso y tras una levedad de silencio admite que quizá cuando recaló en Castelló para iniciar el Bachiller. Especulo que también tuviera que ver su grado biológico evolutivo a sus inminentes dieciséis; pero sucedió que, sin saber cómo, se introdujo en tantos laberintos sin otro rédito que la ayuda desinteresada, que ahora se encuentra cómodo en su malla y quiere más.

No solo juega al fútbol, en la UD Atzeneta ¿dónde si no?, sino que forma parte también de la directiva de un club presidido por un inglés del que ambos hablamos maravillas sobre su talan-

te y su capacidad de integración. Es miembro del Grup de la Memòria Històrica de Castelló y valora constituir una sección atzenetina que entresaque a la luz los recuerdos de la Guerra y la posguerra civiles de una generación a la que ya no le resta demasiado tiempo de lucidez.

Milita también en Compromís, porque entiende que la formación es la que mejor defiende su visión valencianista de la vida, de un nacionalismo consistente en aferrarse a las raíces para construir un futuro, algo parecido al "nosaltres first", pero en las antípodas de Trump. Aunque en esencia, por lo que Jaume ruge, besa, muere y ama es por su Atzeneta. Con tipos como él, con su agarre en las curvas de nivel de lo suyo, la despoblación rural hubiera constituido una fábula y no una amenaza. Y afronta esa querencia a la terreta desde un progresismo activista que reniega de sables y de cualquier derivada del fascismo recubierto de siglas. No, no es uno de esos progresismos de salón, no; el suyo es contagioso, de arremangarse la camisa, de caminar por el fango y rebozarse en él con la minuciosidad del arqueólogo que lleva dentro.

También trafica sus horas con un módulo de dirección en la Escola d'Hosteleria de Castelló porque avizora, a no demasiado largo plazo, restaurar un sueño propio que también alimenta su abuelo Leonardo: el Gilber, un clásico de la hostelería atzenetina en horas bajas. No se impone plazo, pero la silueta del proyecto ya no es un espejismo. Cuando consiga hacer aflorar los estratos más antiguos del bar, del restaurante, de lo que quiera que sueñe como evolucionar el local, el éxito, un éxito no exento de sudor y horas, está garantizado porque su personalidad atraerá a los de antes, a los de ahora y a los de mañana, cuan-

do la era posvirus permita nos el contacto con nuestros semejantes sin temor a enfermar; volver a tomar un vino, o tres, sin mirar el reloj para regresar a casa, y cantar sin proyectar gotículas, ni aerosoles, solo cantar y simular, o no, que se está de acuerdo el espíritu. Los futuros parroquianos de su bar estamos de enhorabuena.

En la actualidad presta su ayuda a la catalogación del patrimonio de la iglesia local en su condición de conocedor de la metodología, otro ejemplo más de su maridaje con su pueblo y su patrimonio. Por si con lo anterior no pareciera suficiente, anda prospectando la resucitación del Grup de Teatre La Bambolina, que tras unos años de esplendor interpretativo cayó en la inacción mucho antes de declararse la pandemia. Y a modo de los magos, cuando uno cree que ya ha sacado de su chistera todo su catálogo de actividades, añade que es pescador, que además se acaba de comprar una caña nueva. Y que practica la espeleología, y, y, y... a buen seguro que se le olvida alguna.

Su futuro, y su presente, pasa por Atzeneta, Quiere crecer y multiplicarse aquí. Se anudado también emocionalmente aquí. No pretende encasillarse en un mismo objetivo toda su andadura. Por el momento tiene cuatro quintas parte de la esperanza de vida del mañana por delante y si su aspiración profesional inmediata pasa por la hostelería, para qué preocuparse de antemano por el noray del puerto siguiente.

Ens contem des del Col·legi

UN VIRUS QUE NO ENS DÓNA TREVA

No ha estat, ni molt menys, el trimestre que nosaltres desitjàvem. Els esdeveniments a vegades vénen agafats de la mà i, en aquesta ocasió, la coincidència i una sèrie de fets no desitjats per ningú van ocasionar que Salut Pública decidira tancar l'aulari d'Atzeneta durant dues setmanes del mes de novembre.

Tothom sabem que aquest virus no entén de llocs, dates ni persones, i així ho va demostrant mes rere mes. Davant aquest fet cal plantejar-nos com afrontar aquestes situacions sobrevingudes. Cal aclarir, però, que l'Escola no pot decidir per si mateixa fets relacionats amb Sanitat i, clar està, no totes les mesures ens fan el pes. Per exemple, no podem exigir que no vinguen a l'escola els germans o les germanes de l'alumnat que està esperant resultats de PCR o fent quarantena: tenen dret a assistir-hi; ens agradaria que es pogués realitzar una prova PCR a tots els mestres que han donat positiu abans d'incorporar-se al treball i no entra dintre dels protocols de Sanitat; seria important donar una resposta laboral a les famílies que tenen fills o filles en quarantena o a l'espera de PCR i tots sabem que s'acaba recorrent als iaïos per falta de solucions. Aquestes i moltes altres reivindicacions es demanen a les meses que realitzen els nostres representants amb l'administració, però les coses no són senzilles, i més quan hi ha dues Conselleries involucrades: Sanitat i Educació.

Però poc a poc anem fent petites passes: es van rebre quatre tauletes amb accés a internet per ajudar els alumnes en confinament; esperem rebre sis purificadors d'aire per a després de Nadal, una demanda exigida pels directors i directores dels centres davant l'arribada del fred; sembla ser que les PCR s'estan realitzant més ràpidament, tal i com va ocórrer amb els nostres companys i companyes de Vistabella aquest mes de desembre... Per part nostra anirem exigint totes les millores necessàries, però no podem oblidar mai que lluitem contra un virus i que les situacions canvien dia rere dia.

I pel que fa al treball del trimestre, què us podem contar? Doncs que l'alumnat té ganes de venir a l'escola i estar amb els company i les companyes. L'escola és el millor antídote davant l'angoixa que està sofrint la societat en general. Clar que no hem pogut realitzar moltes sortides ni acollir visites al centre, però igualment s'han realitzat activitats entretingudes relacionades amb els projectes i amb l'arribada del Nadal, per

exemple. És tot un goig veure els grups jugar a l'hora del pati i participar de les classes.

Què trobem a faltar? Ajuntar-nos tots els mestres i alumnes del CRA i fer activitats conjuntes, i, sobretot, tenir més relació entre nosaltres, els mestres; de fet, definim aquest curs com "poc sociable". Com diu una companya: "qualsevol dia no ens coneixerem". Realitzem totes les reunions per videoconferència; els mestres del poble dinen a casa seua i els que venen de fora, majoritàriament a la seua aula; cadascú va al seu espai del pati i manté les distàncies amb la resta, i així moltes altres coses diferents a la resta d'anys que deixen l'escola sense bona part de la seua essència. Sabem que per a la nostra feina l'intercanvi d'experiències és vital, però cal adaptar-se.

I com veiem el futur? Doncs no ens aventurem a dir res perquè les nostres previsions no han sigut massa encertades. Esperem que puguem continuar el curs amb la major "normalitat" possible. Vaja, així ho desitgem de cor.

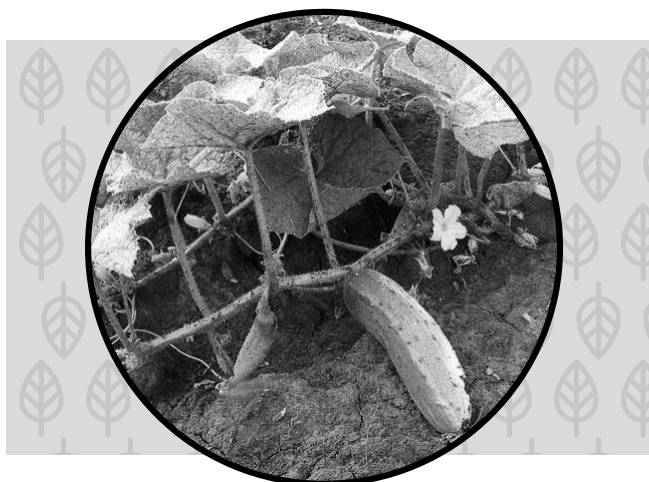
Medi ambient

Paco Esteller

Archibebe común

- **NOMBRE CIENTÍFICO:** *Tringa totanus*.
- **CLASIFICACIÓN:** Orden Charadriiformes; familia Scolopacidae.
- **ÁREA DE DISTRIBUCIÓN:** En España aunque resulta más frecuente en la bahía de Cádiz y el Mediterráneo (delta del Ebro). Se reproduce en Andalucía occidental, Castilla y León, Castilla-La Mancha, Cataluña, el sureste ibérico, las islas Baleares y, ocasionalmente, Aragón, Galicia y Extremadura.
- **CARACTERÍSTICAS:** Tiene una longitud de 24-27 cm y una envergadura de 47-53 cm. Limícola de mediano tamaño, pico largo y tonos pardogrisáceos, que presenta una cierta variación estacional en lo que a la coloración y al diseño del plumaje se refiere. Durante la época nupcial, el adulto adquiere unas plumas de color marrón oscuro, con estrías más pálidas, que en algunas coberteras del ala muestran márgenes blancos; sus partes inferiores son claras, pero están intensamente surcadas por estrías y galones marrones. Por su parte, el adulto no reproductor posee un plumaje marrón mucho más uniforme en la zona dorsal y un barrado muy difuso en el pecho, y tiene las partes inferiores claras. Tanto el adulto en plumaje nupcial como el no reproductor exhiben un color naranja intenso en las patas y en la base del pico, aunque algo menos brillante en el caso del no reproductor. El juvenil presenta las patas de color naranja desvaído, igual que la base del pico; las plumas de las partes superiores son marrones, con bordes más claros, y blancas las de las partes inferiores, mientras que el cuello y el pecho lucen un color ante con barrado oscuro. En vuelo resulta muy característica la posesión de una ancha franja blanca en el borde posterior del ala, así como de una cuña pálida sobre el dorso; la cola, sin embargo, está cubierta por finas barras transversales.

Pepino

- **NOMBRE CIENTÍFICO:** *Cucumis sativus* L.
- **FAMILIA:** Cucurbitáceas.
- **SINONIMAS:** Cohombro, cogombre.
- **DESCRIPCIÓN:** Planta de carácter trepador en hojas verdes, alternas, dentadas y peludas. Tienen flores pequeñas, amarillentas, de cinco pétalos. El fruto, el pepino, es alargado de tamaño variable (hasta 40 cm), en distintas tonalidades de verde, de piel rugosa o lisa, acuosos, con semillas blancas alargadas.
- **PROPIEDADES:** Anticatarral, depurativo, diurético, emoliente, refrescante, vermífugo, edulcorante.
- **PARTES UTILIZADAS:** El fruto y las semillas.
- **COSECHAR EN:** Todo el año.
- **COMO SE USA:**
  - **Para la salud:** Por sus propiedades laxantes se aconseja en el estreñimiento. La ensalada de pepino y zumo de limón y aceite de oliva, antes de las comidas constituye un buen remedio contra los dolores de estómago y las dispepsias. También el zumo es bueno para las inflamaciones del tubo digestivo y la vejiga. Así mismo tiene gran importancia para las secreciones y magnifico en los estados febriles, así mismo para la sangre, el cerebro y los nervios. El zumo de pepinos con miel de abejas, es excelente para curar las enfermedades de la garganta, como la afonía, inflamaciones, angina, etc..., para la cual se tomará por cucharadas, según la gravedad del mal. Finalmente las semillas gozan de propiedades diuréticas. La emulsión de semillas se emplea contra las hemorroides, sarpullidos, abscesos y demás erupciones cutáneas.
  - **Para la belleza:** La pulpa y el jugo del pepino aplicados sobre la piel, tiene un efecto descongestionante y emoliente. También pueden utilizarse máscaras de pulpa de pepino. Además es magnifico para dar suavidad, quitar las manchas y pecas, hacer desaparecer las arrugas rejuveneciendo la piel. Aceite de pepino: se pelan y se cortan ¼ kg de pepinos y se hace calentar (sin hervir) en ½ litro de aceite de oliva y luego, después de enfriarlo, se pasa por un colador y está listo para usarse.

Des de la UJI

FA 4.000 ANYS: LA PRIMERA ATZENETINA

Miguel Ángel Moliner

Recentment la premsa local i autonòmica s'ha fet ressò del descobriment de restes humanes de fa 4.000 anys a Atzeneta. El Periódico Mediterraneo, El Mundo Castellón al Día, Castellón Diario, RTVE Comunitat Valenciana i Radio Castellón-Cadena Ser van dedicar un espai a donar la notícia de les troballes de la coveta de la Crevada (al paratge de la cova dels Aragonesos). També s'ha de destacar la publicació recent d'un magnífic relat sobre aquesta troballa arqueològica al llibre Cuéntanos, Penyagolosa de Juanma Velasco, l'editor d'aquest BIM. La veritat és que poques notícies positives del nostre poble ha tingut tanta divulgació mediàtica i/o editorial.

M'agradaria aprofitar el BIM d'hivern per a descriure la història d'aquest descobriment i aportar-ne algunes interpretacions.

La coveta es va descobrir a finals d'agost de 2019, gràcies als treballs de prospecció que s'estaven realitzant per a l'elaboració de l'inventari arqueològic d'Atzeneta, finançat pel Programa de Projectes Culturals UJI-Encultura. L'arqueòleg Pablo Medina i el veí del nostre poble, Jaume Gil, es van endinsar un dia d'estiu per l'estreta entrada d'una cova i van descobrir restes d'un maxil·lar inferior i de dues vèrtebres cervicals humanes, junt a restes de ceràmica a mà.

Segons l'anàlisi preliminar, la cova Crevada podia haver estat emprada en algun moment de la prehistòria com a cavitat sepulcral. Es tracta d'un tipus d'utilització funerària de les coves que a les nostres comarques es produeix entre els moments finals del Neolític i el Bronze antic.

Al març de 2020 un equip de tres arqueòlegs, una antropòloga i dos becaris, dirigit per Pablo Medina, va iniciar l'excavació de la coveta, amb el finançament de l'Ajuntament d'Atzeneta i amb el suport tècnic del Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques de la Diputació de Castelló. La campanya va durar una setmana i es va poder excavar aproximadament la meitat de la cova. La intervenció va consistir en dos sondejos arqueològic d'un metre quadrat.

S'ha de dir que el procediment de la intervenció ha seguit la metodologia que s'estableix al Decret 107/2017, del Consell, de regulació de les actuacions arqueològiques a la Comunitat Valenciana. Això implica, i és molt important que tothom ho entenga, que només poden fer excavacions els arqueòlegs professionals i sempre amb una autorització prèvia de la Conselleria de Cultura.

Les restes trobades són nombroses: restes humanes (fonamentalment vèrtebres i dents), fragments de ceràmica, botons de perforació en "V" i restes de fauna.

El treball de gabinet posterior a l'excavació ha permès extraure algunes conclusions. En primer lloc, les restes humanes recuperades són un conjunt d'ossos dispersos que no presenten connexions anatòmiques entre ells. No obstant això, l'anàlisi antropològica permet establir que el Número Mínim d'Individus (NMI) és de dos: un individu d'edat infantil i un altre individu jove/adult. Tot sembla indicar que l'individu adult era una dona.

En segon lloc, l'aixovar trobat es correspon amb les restes típiques dels rituals funeraris del Bronze antic. Les restes humanes s'acompanyen de restes ceràmiques de contenidors d'emmagatzematge de grandària mitjana, restes faunístiques i botons d'ivori de perforació

en "V".

En tercer lloc, la quantitat de botons d'ivori de perforació en "V" és nombrosos. L'ivori no és un material que trobem al nostre territori i, per tant, ha d'haver estat importat.

En quart lloc, s'ha confirmat que es tracta d'una cavitat sepulcral amb alt valor científic i patrimonial. Les datacions de Carboni 14 han donat unes dates aproximades de l'enterrament de l'individu adult femení entre el 2.117 i 1.894 abans de Crist, és a dir, de l'època del Bronze antic.

A partir d'aquestes conclusions podem fer algunes interpretacions. En primer lloc, fa 4.000 anys els nostres avantpassats feien soterraments amb rituals funeraris. Això significa que hi havia unes creences respecte a la mort. No sabem quines eren, però l'aixovar i el sacrifici d'animals indiquen que acompanyaven el mort amb materials que consideraven essencials per al darrer viatge. Una altra interpretació interessant té relació amb els botons d'ivori de perforació en "V". Els tècnics opinen que és indicatiu de l'existència d'un comerç amb la zona de la Mediterrània, cosa que implica que a la cova dels Aragonesos vivia un col·lectiu d'humans que estava en contacte amb altres civilitzacions llunyanes. Junt als productes que arribaven gràcies al comerç, també hi havia un intercanvi cultural d'idees i de creences. La nombrosa mostra de botons d'ivori ha de significar alguna cosa (no sabem què).

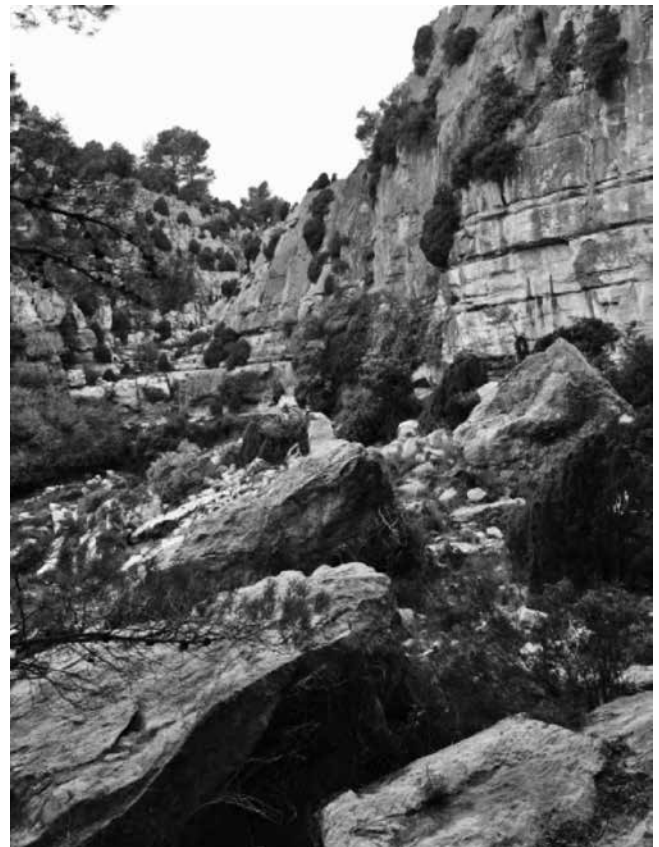
La primera atzenetina que coneixem fins ara era una dona. Fa 4.000 anys (2.000 anys abans de Crist) una jove va morir al paratge que ara coneixem com la cova dels Aragonesos i va ser soterrada seguint un ritual funerari basat en el sacrifici d'un animal. El ritus d'enterrament va incloure uns recipients de ceràmica feta a mà amb menjar i uns botons d'ivori importat des d'algun punt de la Mediterrània. Fa quatre mil·lenis, aquesta dona contemplava el mateix paisatge que nosaltres podem veure des d'aquest indret.

També es va utilitzar aquesta coveta per a soterrar un infant (no en sabem el gènere), amb uns rituals funeraris semblants a la primera atzenetina. No sabem el nom de la dona ni de l'infant. No sabem quina llengua parlaven ni si els dos individus tenien una relació de sang. Però amb ells ens uneix un vincle emocional de compartir

un mateix territori.

Estem davant d'un paratge d'alt valor científic, cultural i patrimonial. L'arqueologia ens ha descobert una nova cova dels Aragonesos i una nova història d'Atzeneta que es remunta molt més enrere del que ens imaginàvem. Sé que a molta gent li agradaria fer una visita guiada a aquest indret. De ben segur que, quan la situació de la pandèmia ho permeta, es podrà organitzar. En qualsevol cas hem de ser molt respectuosos amb aquest paratge i evitar les excavacions amateurs i il·legals. No hi ha tresors amagats. El valor és cultural i històric. Tot podria malbaratar-se si es modificaren les condicions d'entorn que s'han mantingut inalterades durant quatre mil·lenis.

PENYAGOLOSA ENS EXPLICA

"Cuéntanos, Penyagolosa" es presenta com un llibre de relats ambientats en els quatre pobles de la Mancomunitat Penyagolosa Pobles del Nord.

Inspirats en fets reals, en anècdotes, vivències i successos històrics ocorreguts a Azteneta del Maestrat, Benafigos, Vistabella del Maestrat i Xodos, els huit relats conformen una publicació que porta l'autoria del prestigiós escriptor castellanenc de naixement, però emocionalment atzenetí, Juanma Velasco.

Avatars de les guerres carlistes, la duresa de la vida en les masies, les dificultats per a la posada en marxa d'escoles rurals en la Segona República, l'erecció d'un castell defensiu en l'Edat mitjana, la trajectòria vital d'un llibertari reconvertit, la fe en les rogacions, el zel en la custòdia dels arxius municipals i les maneres de vida de pobladors de l'Edat del Bronze, són els huit temes que ficciona l'autor ambientant-los en cadascun dels municipis al·ludits.

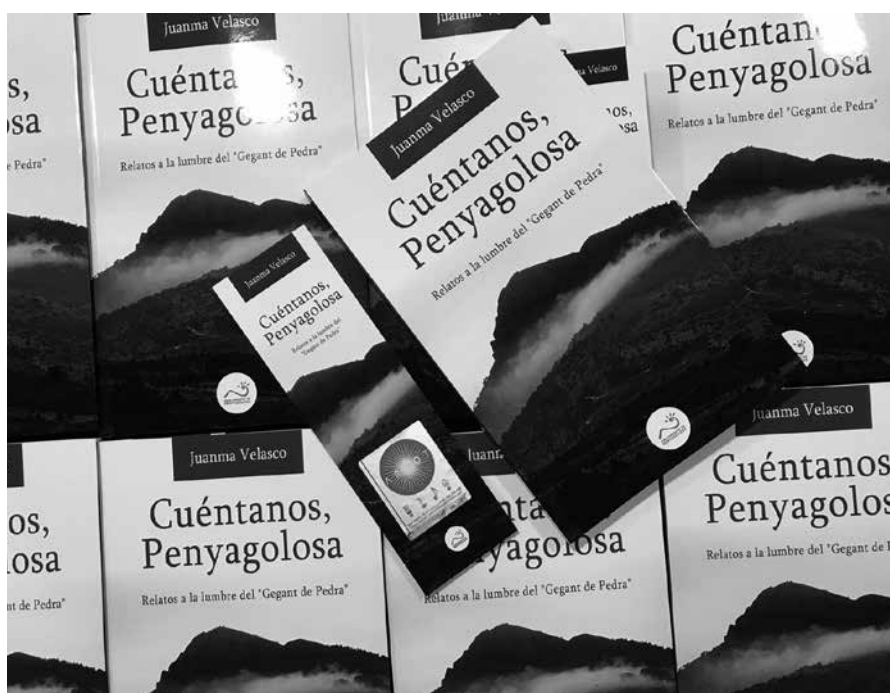
L'obra persegueix no sols l'enfortiment d'una comarca incipient, aliena a les administratives, vinculats els municipis que la constitueixen sota la figura normativa d'una mancomunitat, sinó també el donar a conèixer tant al nadiu com al visitant la idiosincràsia històrica de viles amb quasi huit segles d'antiguitat en els quatre casos. Basada en la història, però embolicada en el confort de la literatura, "Cuéntanos, Penyagolosa" recrea amb un estil preciosista que arriba a commoure en alguns dels relats. altres

maneres, usos i costums de temps tan desconeguts com evocadors per a la gran majoria de la població.

La Mancomunitat, com a entitat promotora de la iniciativa, ha distribuït l'obra entre les oficines de turisme dels municipis, a més dels punts de venda que cadascuna de les quatre localitats ha cregut oportú. De la mateixa manera es pot trobar la publicació en algunes llibreries de Castelló.

Quan les condicions sanitàries milloren, es tenen previstes les pertinents presentacions en cadascun dels pobles protagonistes dels relats amb la lògica assistència de l'autor.

Al marge de ser una eina promocional i turística de primer ordre, la iniciativa és intemporal perquè els fets narrats no prescriuen, circumstància que presta un afegit de singularitat a aquesta aposta per la cultura amb majúscules d'una Mancomunitat que busca compartir la seua essència, en aquest cas amb els lectors de "Cuéntanos, Penyagolosa".

Les associacions parlen

Ames de casa d'Atzeneta

ACTIVITATS

Estimades sòcies:

Una vegada més el BIM ens serveix per a comunicar-nos amb vosaltres.

Ens agradaria contar-vos que hem fet moltes activitats, això seria el normal, però per desgràcia i amb els temps que estem passant és impossible realitzar cap tipus d'activitat. No hi ha viatges, ni fires ni rifa de plantes.

Hem d'acceptar les coses com vénen i adaptar-nos a les circumstàncies que ens toca viure; són moments molt durs els que estem passant a causa de la pandèmia.

Estem vivint el Nadal, un temps de celebracions amb la família i els amics; aquest any això és difícil, perquè les normes que les autoritats sanitàries han marcat són prou estrictes i no ens podem reunir com anys passats. Però és important no tancar la porta a l'esperança i hem de pensar que gràcies a la vacuna tot açò passarà. Quan puguem fer les celebracions i altres activitats amb gent estimada les valorarem molt més, perquè ara sabem què és no poder gaudir d'elles.

Mantinguem viu l'esperit del Nadal amb la gent del nostre entorn, transmetim amor, pau, alegria, respecte, solidaritat... i fem la vida més fàcil i agradable a les persones que tenim al voltant.

Esperem que aquesta pandèmia s'acabe prompte i ens puguem reunir, abraçar i besar com fèiem abans. Desitgem que aquesta difícil experiència que estem vivint ens faça a tots un poc millor persones.

Que els Reis Mags duguen salut per a tots.

Enviem algunes fotos per al record.

ÀNIM I ESPERANÇA.

Una salutació
LA JUNTA

Des del Porrejat

Directiva de la UD Atzeneta

Benvolgut poble d'Atzeneta, esperem que us haja anat molt bé el Nadal des de casa i hàgeu pogut desconnectar de la feina uns dies. Corren temps difícils i a causa d'aquesta segona onada de contagis s'han complicat els "combois" que teníem totes i tots programats.

Quant al futbol, hem tingut moltes dificultats per disputar alguns dels partits marcats al calendari anual, ja que hem d'adreçar-se al màxim al protocol de seguretat i previndre el màxim possible. A més a més, a causa dels contagis i confinaments, molts d'ells hem hagut d'ajornar-los per a altres dates i hem aprofitat els dies de descans del Nadal per posar-nos al dia.

Aquesta està sent una temporada difícil, ja que com bé hem dit abans, hem estat moltes setmanes aturats, sense jugar partits ni entrenar, i ens està costant molt entrar en el ritme de joc i la tensió de partit. Això ens ha ocasionat encadenar una mala ratxa de derrotes, que esperem solucionar tan aviat com es pugui. Tots coneixem aquest equip, i sempre ha aconseguit eixir de situacions enrevessades i alçar el cap en els moments més complicats.

A propòsit d'això, ens van proposar disputar alguns dels partits ajornats a porta tancada per garantir seguretat tant dels aficionats com dels jugadors. També estem evitant al màxim l'ús dels vestidors, intentant que els jugadors locals vinguin canviats des de casa i a l'acabar el partit vagen a rentar-se a les

seues cases, així aconseguim no reunir-nos en espais tancats com és el vestidor.

Quant als jugadors, hem tingut algunes baixes notòries, d'inclús alguns partits disputar-los amb un jugador de camp a la posició de porter. Però bé, ens estem adaptant com podem al continu canvi, i esperem respondre a l'afició de la manera que s'ho mereix, volem tornar a convertir el Porrejat en el camp on vinga l'equip rival sabent que molt bé ho ha de fer per emportar-se un resultat positiu d'ací.

Esperem que tot açò acabe quan abans i puguem disfrutar d'aquest meravellós esport que tanta vida li ha donat al nostre poble. Des de la directiva volem agrair a tots els que esteu fent costat any rere any al club, aficionats, col·laboradors i seguidors a distància que ens comenteu per les xarxes socials. Moltes gràcies a totes i tots i força Atzeneta! Junts som més forts!

Societat Musical Santa Cecília d'Atzeneta

QUE NO PARE LA BANDA

Són mesos difícils. En aquestes alçades, res no sembla tan important com la salut i, a punt d'encetar unes dates tan assenyalades, familiars i de retrobaments, ens veiem privats i privades de l'escalfor dels i les nostres.

Les persones que toquem un instrument no ens hem vist privades de fer-lo sonar i, gràcies a això, hem pogut combatre mesos de silenci i de massa calma. Malgrat tot, arriba un punt en què val de poc fer música si no és perquè algú la senta, la gaudisca i la valore. La música ha de plaure tant els qui la fan com els qui l'escolten. En el cas de la nostra banda, la música, la fem per al poble d'Atzeneta, perquè estiga més viu i alegre, i com a arma d'evasió. Tant de bo poguérem fer-vos oblidar els maldecaps per un moment amb quatre pentagrames...

Nosaltres també hem hagut de cenyir-nos a les restriccions i adaptar-nos. Tanmateix, a poc a poc, les aigües tornaran al seu curs normal. Ens responsabilitzem perquè sabem que la recompensa ho valdrà tot, i també perquè estimem la vida i volem viure-la sense pantalles ni mascaretes pel mig. Tornaran les abraçades, els pisolabis i els concerts que teníem previstos; de fet, els concerts tornaran potser en un format diferent del que coneixem— abans que acabe l'any. Tornareu a sentir-nos pels carrers del poble a l'estiu, i a la Plaça inaugurant les Festes, celebrant Santa Cecília... Tard o d'hora tornarem. Mentrestant, però, cal tenir paciència. Són mesos difícils.

Des de el Casal Popular

Comissió Cultural i Assemblea de Joves

La cultura és segura (i necessària)

Aquest 2020 que deixem enrere ha sigut un any complicat per a tothom. La Covid-19 ens ha canviat la manera de relacionar-nos, amb confinaments, tocs de queda, estats d'alarma i mesures sanitàries que han impregnat qualsevol activitat que hem volgut desenvolupar ja siga a l'aire lliure o reclosos en espais més tancats. En aquest sentit, des del Casal hem adaptat el nostre treball al context extraordinari que vivim (nous horaris dels actes, espais diversificats i amplis, gestió de l'afluència de públic, higiene i distanciament entre els i les assistents...) que han significat una càrrega major en l'organització de les activitats, però des del convenciment de com de necessària és la promoció dels valors de la cultura en el ventall més ampli possible de manifestacions, ja que són el fonament de la reconstrucció social a la qual aquesta extraordinària situació ens aboca. Des del convenciment que una crisi pot ser també una oportunitat per a entendre els errors del passat i tornar a valorar el que ens ha de fer millors com a societat i país, a Atzeneta hem volgut ser la veu de la cultura com a instrument de futur. Per això, excepte quan les autoritats municipals ens han demanat en els moments més durs de la pandèmia al poble una aturada (cosa que hem fet per responsabilitat), no hem parat d'organitzar actes i activitats sota el lema "La cultura és segura", no només com a símbol de suport als creadors, individuals i col·lectius, i a un sector social menystingut des de molts punts de vista, sinó sobretot com un crit d'esperança en el retrobament social i la construcció d'una vila activa i participativa que reconega en la interacció amb els altres un tresor a salvaguardar i alimentar. El nostre esforç, com sempre, es

veu correspost per l'afluència de gent del poble i de la comarca als espectacles, l'augment d'associats i associades al Casal que n'asseguren l'autogestió i el suport institucional a través d'ajudes i subvencions dels tres nivells administratius (local, comarcal i nacional). Amb un pressupost que ha superat només el darrer trimestre de l'any els 5.000 €, ens complau compartir el seguit de cròniques que fan un tast de la quantitat d'activitats que hem pogut portar a terme, tot esperant que hàgeu passat unes bones festes de Nadal i que el 2021 ens siga més procliu a ajuntar-nos i fer-ho sense una mascareta al rostre que ens permeta gaudir dels somriures i de la felicitat que cadascun de nosaltres porta dins. Salut i cultura!

Contra l'oblit, jornada en record de les víctimes de la intolerància al País Valencià

El dissabte 26 de setembre vam poder descobrir, a través de la cultura, la cara més cruel de la intolerància, la dels assassinats de Miquel Grau i Guillem Agulló, però també la perseverança i la lluita de moltes i molts perquè aquestes dues morts no hagen caigut en l'oblit i sevisquen d'esperó a l'hora

d'imaginar i construir dia a dia un País Valencià més lliure, obert i tolerant.

L'objectiu del Casal era conjurar-nos contra l'oblit i portar a la memòria del nostre poble i la comarca aquests dos noms, víctimes d'una intolerància llargament focalitzada contra la gent que creiem i lluitem per un País Valencià lliure i autocentrat. I que millor manera que fer-ho a partir de dues propostes culturals diverses, com són una obra literària (Miquel Grau 53/1977) i una altra de cinematogràfica (La mort de Guillem) que ens ajudaren a conèixer i/o recordar el tràgic final d'unes vides dignes de record que no s'haurien hagut d'escurçar mai.

Llum Quiñonero, des del seu vessant com a periodista, ens va traslladar la seua vivència personal com a protagonista i testimoni de la mort de Miquel Grau, i com la figura d'aquest activista i el tràgic final que patí es pot prendre com a símbol de les màximes mancances i debilitats amb què anava a desenvolupar-se una "transició" clarament incompleta des de l'òptica del present. Per la seua banda, en la pel·lícula del premiat director Carlos Marqués-Marcet el problema de la intolerància política focalitzada en la mort de Guillem Agulló se'ns trasllada d'una manera molt íntima a través del sofriment dels personatges protagonistes, els pares del jove maulet assassinat. El local multiusos, amb més de 60 persones que visualitzaven el film, va restar corprés, entre

d'altres, pel dolor expressat per l'actriu Gloria March en el paper de Carme Salvador, la mare de Guillem, així com va poder sentir la consternació i la ràbia enfront les pressions i intimidacions constants que va haver de suportar la família Agulló-Salvador durant tant de temps.

Tant el llibre com la pel·lícula es troben a disposició dels usuaris i usuàries de la Biblioteca Municipal d'Atzeneta en el seu catàleg, però tot i això volem aprofitar per recordar la fita extraordinària que va supor-

sar l'emissió conjunta del llargmetratge "La mort de Guillem" en les tres televisions públiques nacionals (À punt, TV3 i IB3) el passat 2 d'octubre i com el treball conjunt de tot el nostre espai comunicatiu pot oferir-nos resultats tan reeixits com el d'aquest film.

Juguem al Casal (aprenem a jugar a jocs de taula aptes en temps de Covid)

Des del Casal Popular sempre hem cregut en les capacitats i oportunitats que ens ofereixen els jocs de taula per plantejar un seguit d'activitats basades en l'oci educatiu, multi-generacional i que aposte per la interacció cara a cara dels seus participants.

En aquest sentit, i malgrat que la situació actual no ens permet explotar tots els vessants que aquest tipus d'oci ens pot proporcionar, creiem que segueix sent útil per mantenir viu el contacte social, que no pas físic, i proporcionar l'estona de disbauxa que tan necessària es fa en una situació extraordinària com la que vivim.

És per això que les dues sessions integrades en l'activitat "Juguem al Casal" d'aquest darrer trimestre (9 d'octubre i 6 de desembre) han focalitzat l'aprenentatge i l'experiència lúdica en, per una banda, jocs dissenyats o aptes per a dos jugadors, en què la gent participant podia reservar taula per a dues

persones del mateix nucli familiar o social; per altra banda, una sèrie de títols que per les seves característiques són idonis per entaular-se en la situació actual, aquells en què els participants poden jugar mantenint la distància física recomanada per les autoritats sanitàries i no es comparteixen components i materials, com ara "Black Stories", "Just One!" o "Hombres Lobo de Castronegro", entre d'altres.

Actuació de música en directe amb els cantautors Toni de l'Hostal i El sobrino del diablo

Durant el pont d'octubre, i abans del decret que establia el toc de queda, el dissabte 10 encara vam poder gaudir la darrera de les actuacions nocturnes que ens permetérem programar. A les 23h ens va poder visitar l'anarquicantant alcudià **"Toni de l'Hostal"** per presentar-nos el seu segon àlbum (però primer CD) "Repom", un disc ple de lletres desvergonyides (deu cançonetes i mitja) que podeu aconseguir al Casal, així com material de marxandatge de la gira de presentació internacional de l'àlbum on la taronja borda és la protagonista.

Una nit on vàrem poder sentir, a més d'un tast del seu darrer treball, amb cançons que apunten a esdevenir mite com "L'últim afilaor" o "Mamelles i culs", altres temes del seu repertori a petició del públic assistent

i, com no, les seves històries i divagacions entre cançó i cançó; o va ser al revés? No ho tenim clar, però amb Toni la diversió i les rialles, com sempre, van estar assegurades.

El 12 de desembre, i ja amb horari de vesprada, va ser el torn de l'actuació de **"El Sobrino del Diablo"**. El cantautor satíric del barcelonès, acompanyat del percussionista Xavi García, ens va oferir un bon repertori variat de músiques i lletres pròpies: de temes quotidians com l'assetjament escolar amb una espectacular inclusió del tema mític "With or without you" de la banda irlandesa U2, o les quedades amb els amics ja entrats en anys per jugar al bàsquet i celebrar l'amistat amb posterioritat al bar prenent "Alfajores & Voll Damm"; la cançó dedicada a l'únic rocker que ha donat Catalunya, "Jo vull ser teloner d'en Quimi Portet"; però també composicions de crítica social com "Zombis en el metro", respecte a l'automatisme i situació de la classe treballadora, o la més revolucionària i mostra de l'anarquisme reivindicat per l'artista, "La última internacional". La barreja de llengües (català, castellà, anglès i fins i tot italià), juntament amb tornades melodoses que el públic cantava de manera entusiasta, s'alternaven amb discursos desenfadats, irònics i amb una càrrega social que convidaven, en paraules de Rosa Luxemburg, a actuar, ja que "qui no es

mou, no es dona compte de les pròpies cadenes". Tot un viatge per deu països per mitjà de la seua música, una ocasió perfecta per fer una escapada al voltant del globus per mitjà de la cultura i del peculiar sentit de l'humor tant característic de totes les actuacions d'aquest músic barceloní.

Vermutada literària "Estellés de mà en mà"

El passat dissabte 31 d'octubre, a Atzeneta, vam tindre l'oportunitat de gaudir d'un espectacle poeticomusical de primer ordre, amb les veus i la interpretació de l'actor Francesc Anyó i el músic Borja Penalba, els quals ens van oferir un repertori basat en versos del gran Vicent Andrés Estellés, que van omplir l'espai del jardí de l'antic convent, al 43 de l'avinguda de Castelló, en una hora un poc inusual, les 12.00 h del migdia, per portar a terme una vermutada amb clar regust literari.

Vam aprofitar per reivindicar la figura d'aquest poeta del poble que enguany, a causa de la pandèmia ha vist reduïdes forçosament les festes que a setembre, per mitjà dels "sopars Estellés", li reten homenatge al llarg i ample dels Països Catalans en una reivindicació social i col·lectiva sense parangó entre les nostres figures literàries més insignes.

Per tant, tot i situar-nos a les acaballes d'octubre, i amb un tast i degustació de vermuts de la Plana, l'Alcalatén i l'Horta, en substitució d'un àpat més contundent, la Comissió Cultural ens vam conjurar per encetar un acte que desitgem pugua gaudir de continuïtat els pròxims anys a la resta de pobles del Maestrat de Penyagolosa perquè la posada en valor del poeta de Burjassot siga una cita ineludible més en el calendari d'activitats comarcals.

Es va tractar d'un ESPECTACLE amb majúscules. Com hem dit, en un espai idíl·lic, a l'ombra dels arbres de l'antic convent, i amarrats de vermuts de la nostra terra. Els acords

d'un dels millors guitarres del nostre País, Borja Penalba, i la veu pausada i narrativa del polifacètic actor benicarlando Francesc Anyó van omplir el pati de la Casa Betània de les lletres de l'insigne Vicent Andrés Estellés.

La selecció de poemes recitats i interpretats reivindicava molt especialment el vessant de poeta de la quotidianitat que tant bé representa el conegut com a fill del forner. Bona mostra foren des d'alguns versos irreverents del recull L'hotel París, fins al poema "Res no m'agrada tant", que molt encertadament s'acompanyava amb una magnífica posada en escena amb Penalba resseguint els passos recitats per Anyó fins a empassar-se, després d'un enlairament eucarístic, el pimentó torrat enramat amb oli cru.

L'amor, com a temàtica, també va ser-hi ben present, concretament l'amor carnal, transgressor i apassionat, com l'entenia el poeta de Burjassot i que perfectament exemplifica "Els amants" de Llibre de meravelles: "No hi havia a València dos amants com nosaltres // [...] car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs."

Per últim, no podia faltar tampoc la presència de l'Estellés més socialment compromès, del poeta del poble. Com a cronista de la postguerra, interessantíssima fou la barreja a l'espectacle entre els versos "De bon matí arribaven" d'Estellés amb els de Lluís Se-

rrahima "Què volen aquesta gent", que Penalba va interpretar amb la conegudíssima melodia de Maria del Mar Bonet, coincidint casualment amb la presència d'aquesta entre el públic assistent perquè Borja i ella es trobaven enllestint ací al País Valencià el darrer treball de la mallorquina. Igualment captivant fou la versió de "M'aclame a tu", amb les reminiscències melòdiques del gran cantautor Ovidi Montllor, i la cirereta final amb "Assumiràs la veu d'un poble", sentidament dedicat als presos polítics i que posava colofó a una hora llarga de la millor poesia que, tot i la situació sanitària, més de 40 persones vam poder sentir en directe de manera totalment segura.

Ni colps que dolguen ni paraules que ferisquen (25N al Casal Popular)

Des del Casal Popular, en una data tan assenyalada com és el 25 de novembre, vam voler sumar la nostra veu a l'exigència perquè la violència de gènere desaparega d'una vegada per totes de la nostra societat. Fer visible el problema existent és imprescindible, traslladar els missatges que servisquen per identificar les violències masclistes amb l'objectiu d'erradicar-les és un pas essencial. Per això enguany, a la nova façana del Casal, vam col·locar prèviament a la jornada internacional una pancarta amb un lema molt clar i directe: "Ni colps que dolguen ni paraules que ferisquen", perquè

les que ferisquen", perquè no només cal denunciar la violència física, sinó també la psicològica, aquella que malauradament no té tanta visibilitat i pot passar encara més desapercebuda. A més a més, amb la imatge que l'acompanyava, confeccionada per l'artista local Anna Alfajarín, preteníem reforçar la idea que les relacions amoroses s'han de basar necessàriament en el respecte cap a l'altra persona, que tot allò que et fa mal i et dol no és acceptable, que pots i has de canviar-ho. En

aquest sentit, també a dins del Casal hem dedicat un mural permanent a la lluita compartida del feminisme amb la reproducció d'unes estrofes de la "Cançó de fer camí", de la gran poetessa Maria Mercè Marçal, per cridar als quatre vents que cap dona es troba sola, que junts i, especialment, juntes podem construir un futur on el patriarcat, i la violència estructural que aquest exerceix cap a les dones, siga només un mal record del passat.

Aquesta commemoració del 25 de novembre, per altra banda, la vam complementar el dissabte 28 amb diferents activitats que, en part, aprofundien en la visibilització d'aquesta lluita tan indispensable: a les 16.00 h, davant del Casal vam desenvolupar un taller de confecció de xapes, amb diferents dissenys creats per artistes locals o que cadascú es va poder dibuixar; i a les 18.00 h va tindre lloc, també al Casal, l'actuació de la monologuista Sil de Castro, organitzada per l'Ajuntament dins el projecte Objectiu Violeta, amb un missatge totalment transgressor, que posava cap per avall els rols assignats per la societat patriarcal i que et feia reflexionar, alhora que reies, sobre el teu comportament personal cap a les dones i les situacions que aquestes pateixen en tots els camps, des del món laboral a la intimitat del sexe.

Activitats diferents que amplien l'oferta cultural del Casal

El 5 de desembre vam donar cabuda a una vesprada de màgia de la mà del mag i humorista Rubén Aparisi, que ens va presentar el seu espectacle "Hago chas... y Aparisi a tu lado". L'actuació, espectacular, no va deixar indiferent ningú i va fer riure i al·lucinar tots i totes les presents amb trucs tan clàssics (però passats pel sedàs personal de l'artista), com innovadors i desenfadats que deixaven bocabadada des de la primera a la darrera

filera i especialment totes aquelles persones que es prestaren voluntàries a pujar a l'escenari i que van fer córrer el gel hidroalcohòlic entre mans, material i calçotets.

Al seu torn, l'Assemblea de Joves d'Atzeneta del Maestrat i l'Associació Grup Au d'Ornitologia vam organitzar per al matí del 12 de desembre un "Taller d'anellament científic d'aus" on vam poder conèixer de primera mà en què consisteix aquesta pràctica i quines tècniques s'utilitzen per poder observar i quantificar les diferents espècies d'aus que habiten el nostre territori. De la mà de Joan Castany i el Grup Au d'Ornitologia de Castelló vam poder conèixer un món totalment diferent al que estem acostumats a veure a simple vista. Cert és que el vent va dificultar un poc el desenvolupament del taller, però encara així vam poder treballar sobre algun que altre exemplar de capnegret (*Sylvia melanocephala*) que se'ns va posar a l'abast entre les xarxes japoneses parades per portar a terme aquest estudi que consisteix a aconseguir moltes dades a primera cop d'ull insignificants però d'una importància cabdal per les inferències biològiques que se'n desprenen: la mesura de les plomes, del bec o de les potes, la concreció del sexe, el color del plomatge... Joan Castany ens va omplir de coneixements de la vida d'aquests i altres pardalets, com ara sobre l'alimentació que porten, els recorreguts que realitzen en cas de ser nòmades, els depredadors dels quals s'han de guardar i la importància que té respectar-los, en concret com a éssers vius, però també el medi ambient en què es troben, ja que accions de les persones poden arruïnar la vida per sempre d'aquests "dinosaus en miniatura". L'ésser humà ha de saber adaptar-se i ajudar que perduren per sempre, especialment per continuar aprofitant les biodades que ens ofereixen i que ens permeten conèixer de primera mà l'estat dels ecosistemes que compartim amb ells.

Els cicles consolidats de contacontes i monòlegs

Durant el mes de desembre s'han anat des-

envolupant les darreres sessions del Cicle de contacontes de la Biblioteca. En altres anys s'haguera dilatat més en el temps, però per la situació que hem viscut i que especialment ha afectat l'escola del poble (confinaments de setembre i novembre), les últimes funcions s'han concentrat totes el darrer mes de l'any.

Com a l'estiu, s'han cercat espais oberts i amplis que convidaren a l'assistència i facilitaren el compliment de les mesures sanitàries preceptives, però la tardor pot presentar dies un poc més complicats, cosa que va passar justament amb la primera sessió del 5 de desembre en què va participar una contacontes assídua del Cicle, Rosabel Canós (Contaclown), que en aquesta ocasió ens presentava l'espectacle "Planeta contes". Va ser un jorn de molt de vent, que va dificultar el seguiment de les narracions a la plaça de la Mare de Déu de Loreto, però que demostrava les ganes de sentir històries (com la de "L'ovelleta que va vindre a sopar") que tenia el públic assistent, el que qual va aguantar estoicament ràfega rere ràfega. En canvi, la segona sessió al Cantal Gros el diumenge 13 va rebre una esplèndida sessió de tradició oral en un matí certament càlid i agradable per a trobar-nos en ple mes de desembre. En aquesta ocasió

ens vam delectar amb la participació de Blai Senabre i l'espectacle "Contes anima(la)ts", històries ben farcides d'animals, com ara "A què fa gust la lluna?"; també hi va destacar la narració de "La cabra Serafina", un conte tradicional actualitzat per Senabre, el qual, de la mà de l'editorial Bromera, s'ha publicat en un llibre amb dibuixos d'Anna Font i que ja podeu trobar a la vostra disposició a la Biblioteca del poble. Per últim, el dissabte 19, a la plaça Major va actuar Eva Fernández amb la seua proposta "Històries petites de cor gran", on bèsties i bestioles (un hámster, una balena, una granota roja o una formiga) interactuaven amb les persones de les narracions, especialment xiquets i xiquetes, per plantejar-los dubtes i qüestions existencials i morals dels quals acabava participant també el públic.

Per la seua banda, el Cicle de monòlegs al Casal també ha tingut un colofó atapeït aquest final d'any, amb dues actuacions els passats 19 i 27 de desembre. En l'espai interior gran i espaiós del Casal hem pogut gaudir, amb l'aforament gairebé complet, de l'actuació de la companyia Rural Comedy, formada per NikoVíctor (Forcall) i Maximy-punto (Traiguera), especialistes en l'humor de poble, els quals van desgranar de manera desenfada i divertida les vicissituds de la

vida al món rural des de la perspectiva de les quatre etapes evolutives (infància, adolescència, edat adulta i vellesa); i també va tornar a pujar damunt dels nostres escenaris a les festes de Nadal Pablo de los Reyes, amb qui ja havíem comptat en el cicle de monòlegs de l'any 2013, dada que demostra la consolidació d'aquest tipus d'activitat i la voluntat de seguir gaudint de l'humor per part atzenetins, atzenetines i visitants.

Inici de la relació amb ACPV

Membres de la Comissió Cultura vam rebre el divendres 18 de desembre a Marta Cubedo, delegada d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) a Castelló, que ens va visitar per compartir experiències i buscar diferents línies de col·laboració que ens permeten apropar al nostre poble algunes de les activitats i campanyes promogudes per aquesta entitat amb una llarga i reconeguda trajectòria de promoció i defensa de la cultura i la identitat del poble valencià.

Fruit d'aquesta entesa, el Casal Popular s'ha afegit com a seu del programa d'activitats "Acció Documental +", un cicle de cinema documental dedicat a la projecció de pel·lícules de temàtica variada reconegudes i premiades en diversos festivals internacionals i que ens arriben doblades o subtítolades en la nostra llengua, o fins i tot que s'han rodat en aquesta. En aquest sentit, el dimarts 29 de desembre va tenir lloc la primera sessió del cicle, que va comptar amb la projecció de "Marwa, petita i valenta", de la

directora i productora amb arrels palestines Dina Naser, documental amb el qual se'ns relata la vida en el camp de refugiats sirians de Zaatari a Jordània a través de la mirada d'unes xiquetes germanes, Marwa i Ayah. Per altra banda, i de cara a aquest nou any 2021, a més de continuar amb la programació d'aquest cicle, el treball conjunt amb ACPV ens pot permetre també l'accés a programar presentacions de llibres a càrrec d'autors o autores de renom, aprofundir en la promoció de la poesia consolidant i posant en consonància amb la resta del País el sopar Estellés de les terres de Penyagolosa o desenvolupant iniciatives que lliguen espais físics del poble o de la comarca amb l'expressió literària, i fins i tot estudiar la manera de promocionar el valencià com a eina de futur entre atzenetins i atzenetines. La reunió, doncs, va resultar molt fructífera i desitgem anar cristal·litzant moltes de les propostes que es van posar sobre la taula.

Nutrició

Neus Bartoll Orença. Dietista-nutricionista CV-00755 (RRSS: @nutriideas)

COM SÉ SI UN PRODUCTE ÉS SALUDABLE O NO?

Fulanita va al súper, mira la seua llista de la compra: verdura, fruita, peix, formatge, pernil cuït, iogurts, la cervesa de Pepito, les galetes de xocolata de Juanito, uns pastelitos nous que li han cridat l'atenció, unes papeetes per al sopar del divendres, la pizza, unes croquetes per si algun dia no té molt temps de cuinar... Espera...! Això no estava en la llista! Què ha passat? Ha passat que el màrqueting de la indústria alimentària és molt potent, i te'ho posarà bastant difícil si vols menjar saludable. És quasi impossible eixir del súper sense comprar algun producte insà...!

Una alimentació saludable, comença per fer una compra saludable. Si tens productes insans a casa... cauràs en la temptació! (i ho saps). Així que, posa-t'ho fàcil i no els compres! Ara la cosa és... sabem diferenciar els productes saludables dels no tan saludables? En aquest article et revelaré els 3 passos que has de seguir per a fer una compra saludable i que no t'enganyen.

1- **NO faces ni cas al màrqueting del produc-**

te.

Els dibuixets i les imatges dels envasos són molt guays, massa guays, diria jo... Has vist les imatges que t'ensenyen en la tele de les pizzes? Coincideixen amb la realitat? No gaire... I què em dieu de les frases i eslògans dels productes? Tant de bo la felicitat fóra tan fàcil de trobar com obrir una llauna de Coca-Cola no? T'imagines? Tots els psicòlegs receptant refrescos per a solucionar la depressió, l'ansietat i els problemes de la vida... (Massa bonic per a ser real)

Tampoc li feu molt cas a les declaracions nutricionals i de salut. Què són les declaracions nutricionals? Són aqueixes frases que fan referència a un nutrient que té o no té el producte, per exemple "baix en greix" "alt en fibra" "font de calci" Són certes? Si! mentir està lleig... Però això no lleva que aqueix producte NO siga sa. Per més "0% sucre" i "font de ferro" que siga un bollycao, continua tenint molt moltíssim greix. Ja sabeu, encara que la brioixeria es vista de seda...

Les declaracions de salut, per part seua, són frases que fan referència un efecte beneficiós que té sobre en la salut un producte concret, per exemple "ajuda a reduir el colesterol" "reforça el sistema immune" "promou el benestar intestinal" És fals? És cert? Bé, se suposa que "és cert" (entre cometes). Entre cometes perquè es fan estudis per a confirmar que és cert, però... Qui fa aquests meravellosos estudis? La indústria que comercialitza aquests productes... Què diran si no? Que els seus productes no són bons? Ací fa olor una mica a conflicte d'interessos no? Ah! i una altra cosa us diré: per més iogurts líquids amb fitoesterols vegetals

que prengues al matí, si t'atipes a cerveses a la vesprada, no sé jo si et baixarà molt el colesterol...

2- Llegir la llista d'ingredients (el pas més important).

Recordeu aquesta frase: "els ingredients sempre es posen del que hi ha més quantitat al que hi ha menys". Aquests són els ingredients d'una famosa crema d'avellanes Com era? Llet, cacau, avellanes i sucre? Crec que ens ho diuen a l'inrevés, no?

A l'hora de llegir la llista d'ingredients hem de ser com a detectius. Hem de buscar uns ingredients concrets, ja que aquests, són els que ens revelaran si estem davant un possible criminal alimentari. T'uneixes a jugar als detectius?

- Sucre. Com menys vegem la paraula sucre millor. No obstant això, el sucre també s'oculta amb altres noms: -OSSA (fructosa, galactosa, sacarosa, maltosa), XAROPS, XAROPS I SUCS DE... (xarop de dacsca, xarop de glucosa, suc concentrat de remolatxa) i evidentment, tot conjunt de paraules que continga la paraula sucre (sucre de canya, sucre invertit, sucre bru...) i altres noms com a almívar, maltodextrina, caramel, mel (sí, la

INFORMACIÓN NUTRICIONAL DECLARAÇÃO NUTRICIONAL	Por 100 g	Por 21,5 g	%R / %DR*
VALOR ENERGÉTICO / ENERGIA	1649 kJ 392 kcal	355 kJ 84 kcal	4%
GRASAS / LÍPIDOS	7,9 g	1,7 g	2%
de las cuales saturadas / dos quais saturados	4,7 g	1,0 g	5%
HIDRATOS DE CARBONO	70 g	15 g	
de los cuales azúcares / dos quais açúcares	30 g	6,5 g	7%
FIBRA ALIMENTARIA / FIBRA	8,8 g	1,9 g	
PROTEÍNAS	6,3 g	1,4 g	
SAL	0,63 g	0,14 g	2%
VITAMINAS:	Por 100 g (% VRN)	Por 21,5 g (% VRN)	
NIACINA	15,2 mg (95)	3,2 mg (20)	
VITAMINA B6	1,3 mg (95)	0,28 mg (20)	
ACIDO FOLICO	190 µg (95)	40,0 µg (20)	

mel és sucre)

- Farines refinades o midons. El millor seria buscar productes fets amb farines INTEGRALS. Si no posa la paraula "integral" o "de gra sencer", és refinat, per més llavorettes, per més salvat, o per més farina de ségol o espelta que porte (recorda: marronet NO és igual a integral)

- Olis refinats o greixos hidrogenats. L'oli refinat s'extrau per un procés químic, durant el qual s'obtenen uns compostos tòxics i cancerígens. Tots els olis, a part de l'oli d'oliva VERGE O VERGE EXTRA, són refinats. Així que ho tenim fàcil d'identificar!

- Sal. Normalment s'utilitza com a conser-

vant. El problema és que s'utilitza en tots els productes. No li tingues por a la sal de taula que afeges al menjar, sinó la sal oculta de tots els productes que consumeixes de manera habitual com el pa, el formatge o el pernil...

- Additius. Són aqueixes E-(seguides d'un número) que veiem en la llista d'ingredients. Hi ha de més bons i hi ha de més dolents. No et mataran, però com menys millor, perquè normalment un producte amb molts additius no sol ser molt molt saludable.

3- Mirar la taula de composició nutricional (si ve al cas).

Normalment, la gent se'n va a la tauleta a veure les calories i grasses, però realment això ni serveix de nah! Per què? Perquè a mi m'és igual les calories i els greixos d'un producte si no sé la seua procedència. O potser són el mateix les calories i els greixos d'una fruita seca que d'unes papes? Unes m'aporten omega 3, fibra, vitamines i minerals; i les altres no m'aporten res... Anem, igualetes!

Què és l'interessant d'aquesta tauleta llavors?

- Quantitat de sucre. Una vegada sabem que aquest producte té sucre, podem mirar la quantitat que té per 100g del producte. Jo considere que més de 5% de sucre ja és bastant... Mireu aquests cereals integrals i plens de vitamines Ohhh! Sorpresa 30%!

- Quantitat de greixos. Una vegada sabem que aquest producte té greixos no gaire bons, podem mirar la quantitat que té per cada 100 g del producte. Jo considere que més de 10% ja és bastant. Mireu aquestes galetes d'avena i sense ensucres afegits Oohh! Sorpresa 20%!

I bo, això és només una pinzelladeta de tot el que oculten les etiquetes dels aliments. El millor, seria comprar menjar real, menjar de tota la vida, menjar que no té etiqueta ni llista d'ingredients Quins serien els ingredients d'un plàtan? Plàtan I els d'un filet de salmó? Salmó I els d'una creïlla? Creïlla El pilles? És fàcil saber si un producte és sa! Bàsicament perquè no té ingredients o té molt pocs o els ingredients que té saps el que són.

Ara, t'animaria a revisar la teua nevera i el teu rebost. A veure quants productes insans trobes! ;)

Desde la Cooperativa

Eladi Roca - Miguel Ángel Moliner

NOVA DENOMINACIÓ.

Cooperativa Agrícola Sant Bertomeu d'Atzeneta - Tossals de Penyagolosa Coop.V., aquesta és la denominació oficial de la Cooperativa, després de l'aprovació per part de l'Assemblea General de Socis de la modificació del nom de l'Entitat i la seua inscripció en el Registre de Cooperatives de la Comunitat Valenciana, per tal d'adaptar-lo a la nostra llengua.

En la nova denominació s'ha volgut conservar l'antic nom de la Cooperativa, un nom amb més de 75 anys d'història, així com el terme Tossals de Penyagolosa incorporat en 2002, per tal donar-li un caràcter més comarcal a l'Entitat.

I tú per què bategues?

El dia que s'havia d'haver celebrat la Fira tradicional de la localitat, la Cooperativa va aprofitar per a presentar un emotiu vídeo que posa en valor el nostre compromís amb el territori, la història i la seua gent.

En aquest espot preparat per a la commemoració del 75 Aniversari de l'Entitat, apareixen molts dels treballadors actuals i alguns dels empleats que han treballat durant dècades en la Cooperativa, així com la figura de l'agricultor en un clar homenatge per aquells homes i dones (sòcies i/o clients) que amb la seua dedicació, esforç i aposta han contribuït a la consolidació del model cooperatiu a la comarca.

El vídeo ha rebut una magnífica acceptació, prova d'això són les prop de 6.000 reproduccions que ha aconseguit en els diferents perfils de la Cooperativa en les xarxes socials en els primers dies. Pots veure'l en www.atzenetacoop.com

El Charter instal·la murals de fred que milloren la conservació i redueixen el consum energètic.

El supermercat Charter d'Atzeneta continua realitzant millores en el seu establiment i durant el mes de novembre s'han instal·lat portes en els murals de fred que milloren la conservació dels productes. Gràcies a este nou mecanisme, també es reduirà el consum d'energia elèctrica fins a un 60%.

La inversió realitzada en les seccions de lactis, formatges i productes de lliure servei (xarcuteria), no sols redueix la despesa energètica, sinó que també garanteix una

òptima conservació dels productes en minimitzar les pèrdues de temperatura, així com una millora en l'experiència de compra dels nostres clients i augmenta les mesures higièniques en evitar la manipulació directa del producte exposat.

Així mateix, el sistema inclou, a més de les portes, una il·luminació de baix consum i alta eficiència, que també afavoreix la reducció de la despesa energètica i s'emmarca dins de l'aposta de l'Entitat per la sostenibilitat. També cal recordar que l'energia que es consumeix en les seues instal·lacions té el seu origen en fonts d'energia renovables, tal com certifica la Comissió Nacional del Mercat de la Competència (CNMC).

Programa Talent Rural

Tal com vam publicar en la passada edició del BIM, la Cooperativa d'Atzeneta va ser

una de les vuit empreses provincials seleccionades en la primera convocatòria del programa «Talent rural», un programa pioner a la Comunitat Valenciana, impulsat per la Diputació Provincial de Castelló i la Universitat Jaume I.

Així durant dos mesos, s'ha incorporat a la Cooperativa, Anna Traver, una estudiant del Grau d'Enginyeria Agroalimentària i del Medi Rural, portant a terme les seues pràctiques curriculars, que ha permés completar la seua formació acadèmica, així com conèixer el model cooperatiu;

A finals d'octubre vam rebre la visita del diputat de Promoció Econòmica Pau Ferrando Tàrrega, i la vicerectora d'Estudiantat i Compromís Social de la Universitat Jaume I - UJI, Inmaculada Rodríguez, per avaluar el transcurs dels primers dies del projecte Talent Rural de les pràctiques en empreses d'interior, i conèixer de primera mà la important tasca realitzada per l'Entitat en el territori.

Economia del Bé Comú

L'economia social posa a valor el paper de les empreses com a motor de canvi cap a un model de gestió empresarial més sostenible en l'àmbit social, ambiental i econòmic.

En aquest sentit, el model de l'Economia del Bé Comú (EBC) situa a les persones en el centre, i proposa una nova manera de mesurar a les empreses basades en la seua aportació al bé comú - "l'objectiu de l'activitat econòmica és la satisfacció de les necessi-

tats humanes"-, justifica Christian Felber, impulsor del model econòmic estés a escala europea i internacional.

L' EBC considera quatre valors fonamentals basats en la dignitat humana, la solidaritat i la justícia, la sostenibilitat ecològica i la transparència i participació democràtica.

En línia amb els principis de l'EBC, tant la Cooperativa Agrícola Sant Bertomeu d'Atzeneta com el Charter, han iniciat enguany un procés d'integració dels criteris de sostenibilitat en la seua activitat, mesurant la seua aportació al bé comú i avaluant la gestió de totes les seues seccions.

L'elaboració del balanç del bé comú ha permès a l'Entitat analitzar la seua gestió de la cadena de subministrament, la integració de polítiques de proximitat amb proveïdors locals, l'avaluació de les seues finances ètiques, la satisfacció dels seus clients i/o socis o el clima laboral entre altres aspectos, que otorguen una valoració individualitzada per cada ítem.

Els diferents plans de millora sorgits després del procés s'integraran en l'estratègia de la cooperativa i ens permetran avançar en el desenvolupament sostenible.

Alguns d'aqueixos plans passen pel càlcul de la petjada de carboni per a demostrar el seu compromís ambiental i lluitar contra el canvi climàtic, l'elaboració d'un pla de sos-

tenibilitat mediambiental, la creació de nous canals de comunicació i participació amb els seus clients o l'aposta per l'economia local a través de l'elecció de proveïdors de proximitat.

Amb una puntuació final d'aquest balanç sorprenent, 713 sobre 1.000 punts en el cas de la Cooperativa i de 561 en el Charter (una valorització penalitzada per la tipologia de la propia activitat), l'Entitat reforça el seu compromís social i estableix un full de ruta per a garantir una gestió més sostenible basada en les relacions amb els seus proveïdors, els seus clients, els seus emprats/as, els seus socis, l'entorn natural i amb la societat en general.

A més a més i gràcies a la integració d'aquestes polítiques de responsabilitat social corporativa, la cooperativa avança en la consecució de les nostres finalitats cooperativistes i garanteix un desenvolupament local basat en la cooperació, la responsabilitat i la sostenibilitat.

Una vegada més es consolida l'aposta innovadora i capdavantera de l'Entitat, ja que és una de les Cooperatives Agroalimentàries pioneres de tota la Comunitat Valenciana en la realització d'aquest balanç i implantar el model de l'Economia del Bé Comú.

El temps i la meteo a Atzeneta

Melchor Rovira Monfort

Les pluges de tardor es van fer esperar

Amb els dos temporals de llevant del passat novembre, l'any 2020 ja porta acumulats 936 litres de pluja i és el més humit des del 1989, any rècord amb 1343 litres que van fer eixir ullals fins baix de les pedres. Dit d'una altra manera, els joves menors de 30 anys mai havien vist ploure tant a Atzeneta durant un any... i sembla que per poc no arribarem als 1000 litres anuals, llindar que hem superat en 5 ocasions des que tenim dades (1948). Les temperatures del 2020 també apunten, com la pluja, a una mitjana exageradament elevada; però de l'anàlisi de tot l'any 2020 sencera ja parlaré al proper BIM.

Dia de pluja durant el temporal de llevant d'inici de novembre (foto de Rafa Gil)

La tardor que acabem de concloure (setembre, octubre i novembre) es podria qualificar de càlida i lleugerament plujosa, encara que els camps i els boscos a l'inici de novembre donaven més testimoni d'un final d'estiu que d'un final de tardor; i és que quasi tota la pluja d'aquesta estació ha caigut en dos temporals a partir del 5 de novembre. La temperatura mitjana de la passada tardor ha estat mig grau per damunt la mitjana d'aquest període, i la pluja recollida durant aquest temps ha sumat 255 litres, un 7% per damunt del normal, que són 230 litres. Cal destacar que no ha sigut una tardor molt ventosa (vent de mestral), com sol passar habitualment a partir de meitat octubre, i sols alguns dies puntuals d'aire ens han fet la guitza.

Per mesos, setembre va ser un mes termomètricament normal i sec, amb 20,4 °C de temperatura mitjana, una dècima més fred del normal (dada a destacar perquè ja tenim molts pocs mesos amb temperatures inferiors a les habituals). Es van recollir 53 litres de pluja (un 68 % del que haguera hagut de caure) que donen una imatge de mes més humit del que va ser, ja que quasi tota la pluja (43 litres) va caure en uns pocs minuts durant la tronada del 9 de setembre i en una zona molt concreta que abastava el nucli urbà i el Bovalar. La resta del terme continuava en la pròrroga de l'estiu. Octubre va ser lleugerament càlid i extremadament sec per ser el mes amb l'etiqueta de "plovador". Va ser un mes molt estable, sense ventades i sense núvols, la qual cosa va afavorir unes temperatures diürnes superiors a les habituals i unes nocturnes més baixes. A la balança final, però, el pes de les màximes va ser superior i la mitjana mensual es va quedar 3 dècimes per damunt el normal. La pluja, insignificant, 7 litres repartits en uns quants dies de fronts de ponent que no van matar ni la pols. Cal dir que a finals d'aquest mes, la gran part del terme patia un dèficit de pluja molt marcat, amb una sequera històrica a la part del Cap del Terme, on s'han mort romers, coscolls i altres arbustos que tenien uns quants anys. Qui els anava a dir a estes vides vegetals, acostumades a ventades, calors i sequeres, que moririen de set just l'any que estarien regades amb 1000 litres de pluja anuals! Extrems del nostre clima...

La Rambla baixava elegant per baix del pont de la carretera Useres aquest mes de novembre (foto de Rafa Gil)

I quan semblava que l'estiu etern havia anul·lat la tardor, va arribar un novembre amb pluja i va posar la tardor del 2020 a la memòria col·lectiva de la gent. Aquest mes se n'ha anat per dalt, tant pel que fa a temperatures com pel que fa a pluges. El motiu: dos temporals de lleuant, un a l'inici de mes i l'altre al final, i entre els dos un temps molt estable, assolellat, amb humitats molt elevades i sense cap ventada ni irrupció freda que han agraït els collidors i les collidores d'olives. La temperatura mitjana ha estat 1,4 °C per damunt del normal i la pluja

recollida ha sumat 195 litres, el triple de l'habitual. A més a més, pluja bona, com se sol dir, sobretot durant el primer episodi entre els dies 4 i 7 de novembre, quan va estar plovent quasi durant tres dies "xip-xap", acumulant 110 litres. El segon episodi, entre el dies 26 i 27, va ser més convectiu, amb moltes tronades (poc habituals ja a aquesta època de l'any) que durant els dos dies van provocar moments d'intensitat de pluja molt elevada que hi van acumular 85 litres. Com a mostra de la bona infiltració i aprofitament de la pluja d'aquests temporals, podem anotar que encara que s'han recollit vora 200 litres en general, ni la rambla ni el riu han baixat envalentits i enrogits per la pluja desbocada, sinó que han eixit amb la humilitat i transparència que caracteritza l'aigua que brolla dels ullals.

Iridiscència sobre Penyagolosa causada pels cristalls de gel dels cirroestrats d'una vesprada d'aquest desembre (foto de Rafa Gil)

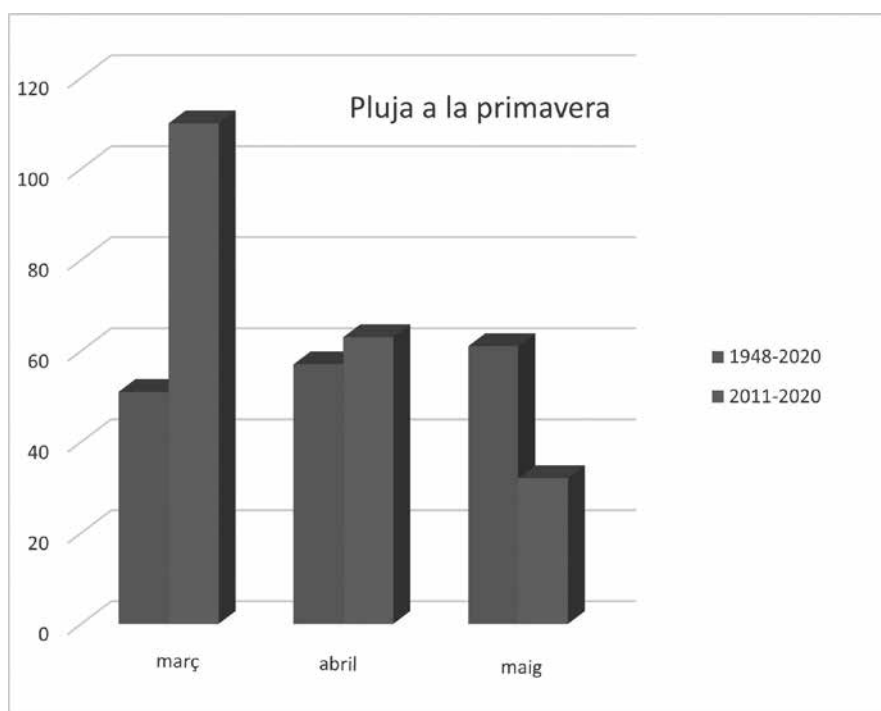
L'estiu s'allarga a Atzeneta

Dins el context del canvi climàtic actual amb temperatures clarament a l'alça, és d'esperar que l'estiu cada vegada siga més llarg i contundent i l'hivern, més curt i suau. Però aquesta conclusió sols fa referència a la variable de la temperatura, ja que resulta evident que si les temperatures puguen durant tot l'any, les temperatures elevades es mantindran més dies i les temperatures fredes, menys. D'aquesta anàlisi de l'evolució termomètrica ja he parlat en anteriors articles, i ho tornaré a fer properament amb dades més recents. Però les estacions no sols es caracteritzen per la temperatura, sinó també per altres variables com la radiació solar, el vent, la nuvolositat, la pressió, la pluja... Ara, però, em centraré en la darrera variable: les precipitacions.

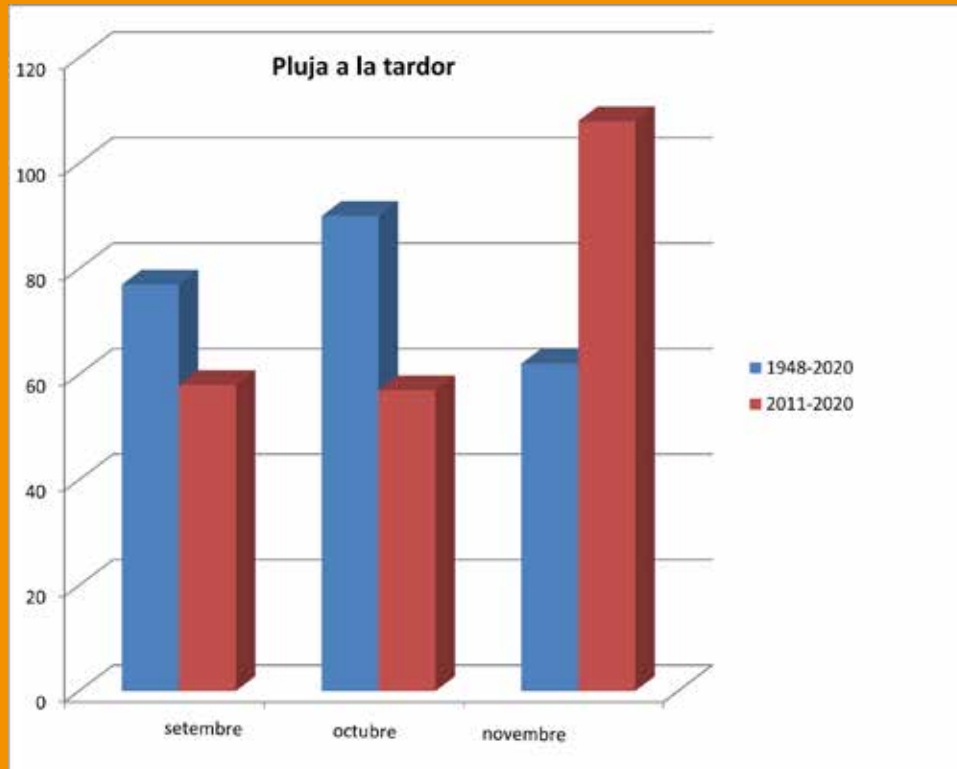
El clima d'Atzeneta es caracteritza per tenir dos estacions que podríem qualificar de plujoses, al mig d'altres dos de seques. Les plujoses serien la primavera i la tardor, sobretot la

segona, i les seques, l'hivern i especialment l'estiu. Com estem analitzant aquest darrer, cal recordar que l'estiu meteorològic està format per juny, juliol i agost. La pluja a casa nostra marca un mínim al juliol i va augmentant a mesura que ens allunyem d'aquest mes, tant cap arrere a la primavera, com cap avant a la tardor. Per això juny ja és més plujós i maig encara més, sent el màxim de la primavera. I si analitzem després del juliol, passa semblant: agost és més plujós, setembre més encara i octubre marca el màxim de la tardor. Aquest, si més no, és el clima que dona la mitjana mensual de les pluges dels darrers 72 anys. Ara bé, el canvi climàtic actual està canviant aquest patró? És a dir, si l'estiu s'allarga termomètricament, també s'allargarà l'absència de pluges que el caracteritza?

Per analitzar-ho he tret la mitjana pluviomètrica dels mesos de la tardor i la primavera dels darrers 10 anys i ho he comparat amb la mitjana climàtica dels darrers 72 anys, per comprovar si havia canviat el comportament anteriorment descrit. I amb tota la cautela que dona el fet d'analitzar sols 10 anys, que poden estar influenciats per situacions concretes, la resposta és clarament afirmativa: l'absència de pluges de l'estiu s'estén tant a l'inici de la tardor com al final de la primavera, com es pot veure en els següents gràfics que acompanyen aquestes línies.

Com s'aprecia al gràfic de les pluges a la primavera, la mitjana climàtica dels darrers 72 anys mostra com maig és el mes més plujós, seguit d'abril i finalment març. Però els darrers 10 anys el comportament ha canviat: maig ha perdut la meitat de la pluja, abril l'ha augmentada lleugerament i març n'ha duplicat la mitjana. Sembla que l'estiu està estenent els seus efectes cap a la primavera i aquell comportament que he comentat, que la pluviometria dels mesos augmentava a mesura que ens allunyàvem de juliol, ara retrocedeix més enrere, fins a març.

Al gràfic de les pluges de tardor passa ben bé com a la primavera. La mitjana dels darrers 72 anys mostra com octubre és el més plujós, seguit de setembre i, finalment, novembre. En canvi, els darrers 10 anys, setembre ha perdut una quarta part de la pluja, octubre se n'ha quedat quasi amb la meitat i novembre per poc duplica la seua pluviometria; de manera que eixe augment de les pluges a mesura que ens allunyem de juliol i que abans arribava al màxim a l'octubre, ara es retarda i té lloc al novembre. Per tant, sembla que l'estiu també estén els seus tentacles que lleven pluja cap a la tardor. Caldrà estar pendents els propers anys per corroborar, o no, aquesta tendència preocupant del canvi en la distribució de la pluja, ja que un estiu més llarg tindrà inevitablement conseqüències greus en la vegetació i els cultius.

RACÓ FOTOGRÀFIC

